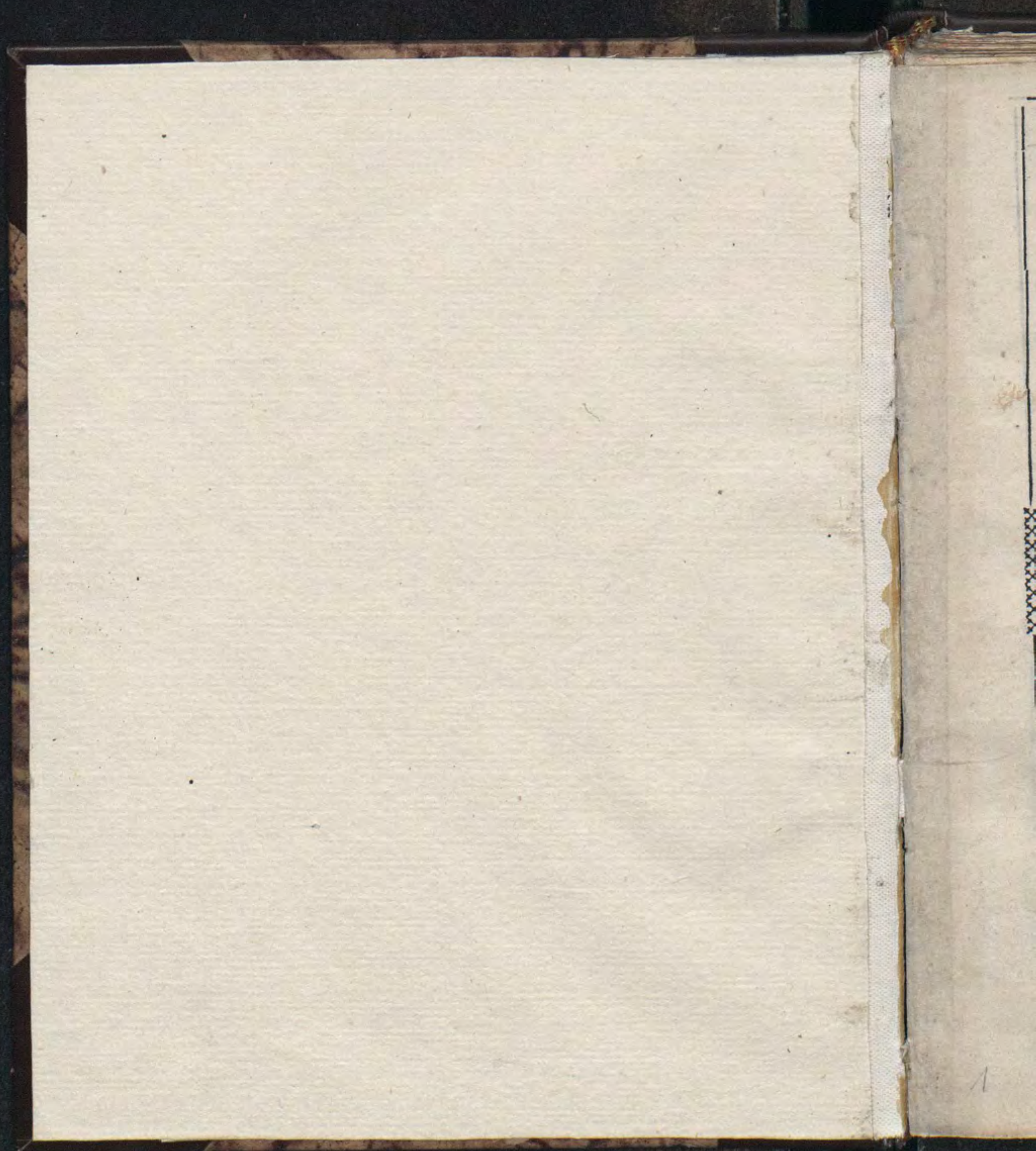

V
B
I
C

Artykuły

Práwá Máydebur-
ſkiego/ Ktore zową Speculum
Saxonum.
Z Láćinſkiego Języká ná Polſki
przełożone/ y znowu Druko-
wáne. Roku
1559.

Cum Gratia et Priuilegio REGIÆ MAIE-
STATIS, cuius exemplum 12 pa-
gina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina, Phœben
Tarnouiæ, stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, natumq́; Patremq́;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram sydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlũ, et quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświecenie Wielmożnemu Pánu / Pánu Janowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kásztellanowi Woynickiemu / Stároście Sendomierskiemu / Pánu mnie Łáskáwemu.

JEst ten obyczay / iż ći co Ksyegi á pisma iákie ludziem potrzebne wydawáią / thedy táką prace swą / komu tákiemu Dedykuią / kthorego rozumieią być they powagi / pod ktoregoby Jmieniem pisánie ktore czynią było ludziem wzietsze / y przyiemnieysze / y ktoryby mogł być tákim rzeczam / ktore piszą / powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z Domu stárożytnego sławnego / w ktorym záwsze byli Ludzie / Rzecz pospolitą miłuiący / á ktorzy spráwiedliwośći sye dzierżeli / y iey pomagáli / iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oyćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku ſwego áż do tych czáſow / y czáſu pokoiu/y czáſu walki Rzeczy poſpolitey ſławnie y pożytecznie ſłużył / czego ia piſániem ſwym vkracam / iż rzecz iáwna á wiádoma ludźiem ieſt. Aby kto nie mnimał że pochlebowáć chce / gdyż o żywych piſáć / o ich vczynkoch / o ich dźieioch/ á zwłaſzczá o tych / kthorychby dobrodźieyſtwá vżyć mogł niegdy: thedy ſye tákich rzeczy przeto vchrániáią zá żywotá wydáwáć: Bo áczkolwiek kto prawde mowi o żywych / wſzákoż záwiſni Ludźie ináczey nie vmieią iedno pochlebſtwu przyczytáć: iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych ſłyſzy/nienawiſći przypiſuie. A iż ty Kſyążki ktore ná Polſkie przełożono/ á przes mie Drukowáne ſą / około czynienia Spráwiedliwośći ſą/ przez ktorey żadna ziemiá/ żadne Kroleſtwo ſpráwowáć ſye dobrze niemoże/ Tedy tego potrzebá áby ſye Spráwiedliwośći czynić kożdy vczył/ zá czym iuż wſzytko dobre pochodźi: bo gdźie ſpráwiedliwość ieſt/ tá czyni zgode miedzy Ludźmi/ boiaźń złym áby niegrzeſzyli: gdźie ſpráwiedliwośći niemáſz/ tám ſye dobrze nic dźiać niemoże/ Bo piſmo mowi/ Propter iniuſticias transferuntur regna de gente in gentē. A thák nie tylko Krolowie/ Kſyążetá/ ále theż y Senatorowie/ y wſzytcy ktorzy Rzecz poſpolitą

ſpráwuią/ álbo o niey rádzą/máią vmieć Sprá-
wiedliwość czynić / iżby Páná Bogá przodkiem
znáiąc/ nie obłudnie/ ále s práwego ſercá go chwálili/y
iego ſye Náuką ſpráwowáli: Rzecz poſpolitą ſwoie/ieſli
chcą iey dobrze ſłużyć/á dobrze ią ſpráwowáć/áby ią
ználi:bo Rzeczy poſpolitey nieznáiąc/ tám dobra á
pożyteczna rádá być niemoże. Bo rádá w kożdey
potrzebie/wedle ſpoſobu kożdey ziemie ma być dawana
á czynioná. Ná przykład: Ktoby chciał rádźić o Polſkich
rzeczach ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiego/
tákże też Weneći/ álbo inni ludźie mieli ſye
ſpráwowáć wedle obyczáiow polſkich/tedybyto ſtać
niemogło. Trzebá thez ku Spráwiedliwośći y ku
wſzytkim innym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek
rzeczy poſpolitey/wiecey miłował niż ſwoy włáſny:Abowiem
kto wiecey miłuie właſny pożytek niżli poſpolity/pożyteczny
być w Rádach niemoże/ gdyż łákomſtwo wſzythkim
rzeczam dobrym przekaża / własne á poććiwe dokonánie/przodkiem
Spráwiedliwość. Zadne práwá / żadne Sądy niemogą
być dobrze ſpráwowány od łákomych/wſzytki złośći/wſzytki
roſpuſty/ wſzytki wyſtepy/ bedą bes pomſty/ gdźie to
może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swietego/áni ták
pobożnego/ czego nie zgwałći łákomſtwo: A

ſtwo: A ták ktorzy w Rzeczy poſpolitey co ſprá-
wuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárowáć máią.
A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po ſobie by-
wáią/trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/y czá-
ſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzáć/á przychy-
láć rádámi ſwymi/ ták iáko potrzebá ná ten czás
nieſye. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/áby
byłá kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwáć/ál-
bo czynić ſpráwiedliwość bes vmienia Práwá
żadny dobrze niemoże:á ták trzebá práwo vmieć.
Czáſu walki/ áby miał też náuke y ſpráwe rzeczy
rycerſkich/iákieby mogł/á panBog by mu vmiec
dopuſćił: y moc Nieprzyaćielſką y ſwoie widząc
wedle czáſu ták o Obronie myſlił/rádźił/ álbo ią
też ſpráwował/iákoby rozumiał napożyteczniey
być ſwey rzeczy poſpolitey. W rzeczach też tych/
ktore ſye po innych kráioch dźieią/áby ſye też ſtá-
rał/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieſliby
ſye gdźie indźie co dobrego dźiáło/ coby też v nas
mogło być/ áby ſye o to ſtárał/ żeby też to v nas
było: á coby źle/áby tego przeſtrzegał/ áby ſye to
do nas niewnioſło. Thez gdźie przyydźie czy-
nić przymierza/tráktaty iákie/odpowiedźi s ſtro-
ny rzeczy poſpolitey/áby wtym opátrzny vmiał
być/áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błedem iá-
kim nie byłá vwiedźioná. A iż tho ſą wielkie á

trudne rze-

trudne rzeczy/ trudno á ſnadź niepodobno / áby kto wtym wſzytkim doſkonáły być mogł/wſzák-że iednák / im kto wiecey tych rzeczy wſobie ma/ tym też wiecey pożyteczny rzeczy poſpolitey ieſt. A iż/iákom przed tym powiedział/W.Wiel:M. s tego domu/Tego Oycá/wtey Rzeczy poſpolitey náſzey vrodził ſye / kthemu iże też ma poniekąd wiadomość innych kráiow Krześciańſkich ktore W. Wielm:M.widział : ktemu też roſcie/ áby niegdy obyczáiem Przodkow ſwych Rzeczy poſpolitey dobrze ſłużył:Tedym W.Wielm:M. przeto Dedykował thy Kſyążki / áby Wielmożnoſcią ſwą y przykłádem Oycowſkim / W. M. Spráwiedliwoſci ſtrzegł / y owſzem ią dźiáłał/ y pomagał iey kożdemu / tháк vbogiemu iáko y bogátemu. Acz ſą Práwá rozne/ á wſzákoż zrozumienia iednego / tedy thez łácniey rozumieć y drugie/á zwłaſzczá tych/ktorych ludźie poſpolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświecona Wielmożność Wáſzá bedźie miłował Spráwiedliwość/bedźie miłował páná Bogá/ ktory dał náuke/ Bedźieſz miłował páná Bogá ze wſzyſtkiego ſercá. etcet. Bliźniego ſwego iáko ſam ſyebie/ á wtym zależy wſzytek Zakon:á też to przyrodzony ieſt zakon / Czegobyś nierad ábyć czyniono/ tego nie czyni drugiemu. Nie radby żadny/ áby

krzywde miał/

krzywde miał/nie ma iey thez czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná / nie tylko ze złości / ále też y z nieumieietności / á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdzić/ gdy iedno then co sądzi/ álbo rádzi/ wedle Práwá czyni. A przetho ty Ksyążki Jáśnie Wielm: W. M. posyłam potrzebne ku Sądom / á proszę pokornie / áby W. Wielm: M. te pracą rąk moich/ iáko od Służebniká swego naypowolnieyszego/ raczył wdzięcznie y w obronę swoie przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Łázarz Andrysowic.

PRzemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artykułow opuszczono kthore w Práwie są / á nieczesto áni záwsze sye przytráffuią / Drugie też nie są potrzebne ku spráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore też nie thák szeroce opisáne / iáko w Práwie stoią. Wszákże ták wszytko nápisano / iż kożdy wyrozumie / iáko ktorą rzecz skázáć ma. A gdziebi też thego potrzebá / thedy w Łácinskim Exemplarzu to naydzie coby sye opuściło ex industria: telko ty są opisáne Artykuły / ktore pospolicie á obecnie sye przygadzaią / [illegible] ktore [illegible]

dźie obecnie przed Sąd przychodzą/ á do Prawá ſye vciekáią. A przeto áby w Miásteczkach/ gdźie dobrych Práktykow niemáſz/tákże tez Szláchtá/y Vrzednicy/ ktorzy Imienia ſprawuią/ á miedzy Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwoſć ich rozeznawáią/aby rzeczy ty ktore ſye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią/ vmieli á wiedźieli iáko ſądźić/ á ſpráwiedliwoſć vznáwáć máią/Aby nie zgłow ſądźili/ále wedle Práwá piſánego/ gdyż kożda rzecz kthora ſye wedle porządku z práwá dźieie/tedy ſye ſpráwiedliwie dźieie/ á co nie wedle práwá/to iuż krzywdá á nieſpráwiedliwoſć: y z dobrym ſumnieniem to być niemoże/gdy kto nie wedle Práwá ſędźi/bo ſye może omylić y oblą-

dźić/á z-

dźić/á z niewinnego winnego vdźiá-
łáć/á z winnego niewinnego/ Albo
temu przyſądźić/ktho do czego ſprá-
wiedliwośći niema / á tego odkázáć
kthory ſpráwiedliwość ma: O co ſye
trzebá páná Bogá báć/ktory roſka-
zał ſpráwiedliwie Sadźić: Iuſtè iudica-
te filij hominum, y ná drugim mieyſtcu/
Dum tempus accepero, iuſtitias ueſtras iudicabo.
A ták kto ſye niechce omylić/tedy ſye
práwá piſanego dźierżeć/á wedle ie-
go ſądźić. Ták czyniąc/nikomu ſye
w iego ſpráwiedliwośći nieubliży/á
ſumnienia też złego nie bedźie mieć
potrzebá/ ponieważ tho ieſt
Regula Iuris, Quod Iure
fit, iuſtè fit.
&c.

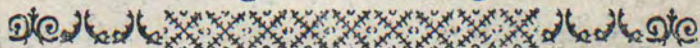
Priuilegij à S.M.R. POlonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hîc inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITHWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis proprijs Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum, & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint, magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica cõscripti: eos nullo impediente Typis mandare posit,

vel ipse

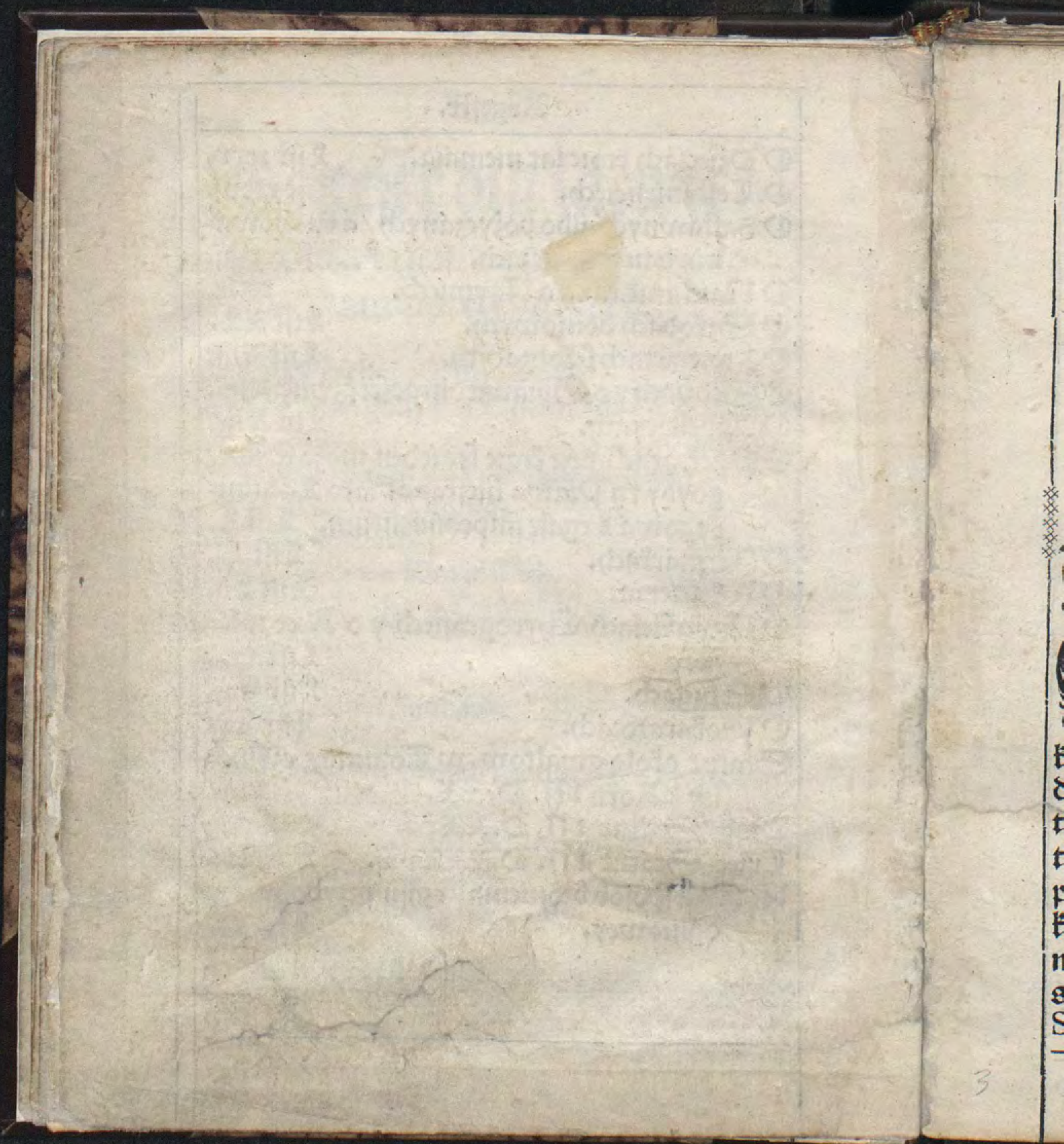
vel ipſe vel filius ipſius Ioannes: ita tamen vt ſubiaceant Legib: & cõſuetudinibus in hac Impreſſoria arte de iure obſeruari ſolitis. Nos etiã conſulere indemnitati eorum volentes qui magnis ſuis impenſis cõmuni vtilitati prodeſſe ſtudent, ideo et præfatum Lazarum ipſiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO & Edicto NOSTRO REGIO munimus, & tenore præſentium pro NOSTRA authoritate edicimus, Statuimus, & diſtrictè inhibemus, ne quis Typographus, ſeu Impreſſor, ſeu Bibliopola, mediatè vel immediatè Noſtro Regno ſubiectus intra Decennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuendere, ſiue hîc ſiue extra Regnum, Libros excuſos à præfato Lazaro ſeu filio eius: ſine expreſſo alterutrius conſenſu. QVI ſecus fecerit, præter amiſsiõem librorum, hic per æmulationem impreſſorum, mulctam quoq; ſex marcarum, auri puri, pendere irremiſsibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fiſco Noſtro cedat, altera prędfato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Teſtimonium SIGILLum Noſtrum præſentibus eſt appenſum. DATum Vilnæ, tertia die Aprilis. Anno DOmini, Milleſimo, Quingenteſimo, Quinquageſimo Octauo. Regni Noſtri, Vigeſimo nono.

Regestr dla táćwiey-
ßego náleźienia rzeczy ktorey ko-
mu potrzebuiącey.

O Dźiećiach

Regestr.

Poczynáią ſye Artykuły Práwá Máydeburſkiego. Naprzod

O Spadkach á o Bliſkoſciách.

W Rodzáiu poki ſą ći co idą ná doł / iáko Synowie / Bráćia/Syoſtry/ieden po drugim / Bo ſą w iedney Liniey/ Dziewki/Wnekowie/ Práwnekowie / poki iedno proſtey Liniey s ſtawa w rodźie: ći biorą Spadek ieden po drugim: Ale gdy tych nieſtánie/ co idą proſtą Linią / Tedy przed tymi bliſzſzymi co z boku idą/biorą ći/ktore zową po łáćinie Aſcendentes, iáko ieſt Oyćiec / Mátká/Dziad/Bábá.etcet. Ci biorą ſpadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą / á nie s proſtey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, Artic: 17. Et Iure Mun: art:63.

Miedzy Pobocznymi / y Stryy y Wuy / albo Ciotka przychodzą po spadek / Tedy ktorzy są iednakiey bliskośći rowni sobie w rodzie / biorą iednako spadek przed dalszymi : Wszakże Synowcy / Syestrzency / ktorzyby zostali / po Rodzicach swych / máią to Prawo rowno s Stryymi / y s Ciothkami / iakoby thež byli żywi Rodzice ich / máią też brać spadek rowny / thyle ileby na Oyca albo na Mathke ich przydź miało : Bo Rodzice ich prawo im swe przyumieráią. Speculo Saxonum lib:i, art:17. Et Iur:Muni: art:66 in Glosa. Et Spec:Saxonum lib:i, arti:5.

Wnekowie gdy ostáną po Dźiádu / gdy im też Oyćiec vmrze / w Dziedzictwie s Stryymi / y s Ciotkami z dawna y teraz brali dział / á Wnekowie po dzie:vkách niebrali: A wszakoż tho iuż skázono / y ták iuż po Dziewkach / iako po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mezczyzna albo Białagłowá / sámy ku rozmnożeniu rodzáiu / Ale iako Bog / y Mezczyzne y Niewiasthe stworzył / ku rodzáiowi / Ták też oboim w bliskośći imienia ma być rownosć záchowaná. Spec:Saxon. lib:i, arti:5. Et ad idem lib:ij, arti.20. Et lib:i, art:3, et artic:17. Et Iure Muni: arti: 63.

POtomſtwo ieden po drugim tedy ſye iuż w ſyodmym rodzáiu kona. Bo thám iuż rodzay przeſtawa. Speculo Saxon: lib:i. art:3.

ŻOne z Dziećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich / kiedy ty Dzieci zeydą przez płodu/ á Mátká ich ie przeżywie/ tedy nikomu nieprzyumrą / y nikt inny niebedźie po nich ſpadku brał/ w Dziedźicznym ich imieniu/ iedno Mátká ich włáſna. Speculo Saxo: lib: iij. artic.38.

DZieći ktore ma ktho z nieſlubną żoną/ ieſli ią po tym poymie/ tedy iuż tákie Dzieći ſą iáko y ty/ co ſye w Máłżeńſtwie vrodzą/ y biorą Dziedźictwo s tymi/co ſye z Małżeńſtwá národźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye pothym ſtánie vczyni ie iáko s poſlubney żony. Speculo Saxonum libro i. articulo 51.

IMienia áni Działu nie biorą z Bráćią Kárłowie áni kárlice/ ſzaleni/głuchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum lib: i. arti: 4. (.) (.) (.)

Mąż gdy vczyni żenie ſwey Dożywoćie ná imieniu/ ieſliby Dzieci iey pomárły / kto-

rym ono imienie należáło: tedy tákie Dziedźictwo álbo Włośność po nich przypada Máthce ich/ ktorey w łono tákiego imienia swego przyumieráią. Iure Municip: arti: 57.

RZeczy kthoreby zostáły po kthorym Rzemieślniku / á zwłasczá ku rzemiesłu należące / tedy nie idą ni ná kogo innego/ iedno ná potomki álbo bliższe. A żoná do tego nie ma nic áni to do Gierady przysłusze: oprocz thego Naczynia / kthorymby sámá żoná robiłá / tedy tho ku Gieradźie przysłusze / iáko iesth Tkáckie naczynie. Iure Muni: arti: 23, in Glosa.

POtomkowie kthorzy po Oycu álbo po Mátce ostawáią / ktorzy nie są z imienia odpráwieni/ zá żywotá Rodźicow swoich/ Tedy biorą imienie przed thymi / kthorzy iuż są od swych Rodźicow odpráwieni/że iuż wezmą odpráwę od nich zá cześć ich / áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxon: lib. ij, art: 20. Et lib: i, arti: 13. Et Iur: Muni: arti: 57.

☞ A ieśliby thácy odpráwieni / chćieli dźiał mieć / wszythko pod przysyęgą powinni położyć co wźieli / á wszythko w dźiał puśćić. vt de hoc Spec. Saxo. lib. i, art: 13. A powinni ie bedą s sobą w dźiał wpuśćić / ći co nie byli odpráwieni: o-

procz żeby ſye vkazáło/ żeby ſye przed tym z imienia wyrzekli/tedy działu bráć nie mogą. Wypiſano też rzeczy/ kthorych nie powinni kłáść wdział/ ći co ſą iuż odpráwieni: iáko gdy co kthory po żenie weźmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Mátká dádzą Synowi álbo Dźiewce ſzáthy/ y inne rzeczy / poki w zdrowiu ſą. Co thez zyſzcze álbo wyſłuży ná Walce. etcet. vt de hoc Speculo Saxon: libr:i, articu:10. Et Iur:Muni: artic: 57. Et Specu:Saxon. lib: ij, articu:20.

POtomkowie ktorzy oſtáną w imieniu/ieſli ieden s nich vmrze: Drudzy ktorzy zoſtáną Bráćia álbo Syoſtry dźielą imienie miedzy ſye. Ale ſye to rozumie/ gdźieby Máthki żywey nie mieli / ná kthorą po Dźiećiach imienie ſpada/ gdy kthore z iey Dźieći zeydźie bes płodu. Iure Muni: artic:57.

IMienie gdy miedzy ſobą Br[illegible] álbo ſyoſtry dźielą/ Stárſzy dźieli/ Młodſzy wybiera. Speculo Saxonum libro ij, artic:29.

GDy vmrze Niewiáſtá / Imienie iey ná Dźieći przypada. A ieſli Dźieći iey pomrą / tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á przyrodzeni s ſtrony Mátki/po tákich dźiećiach

nie bioią spadku/gdy Oyciec żyw/iedno Oyciec: toż też y o Mátce ma być rozumiano / że po tákich Dzieciach nie bierze nikt spadku iedno Oyciec y Mátká poki żywi: gdzie ieden s nich zeydzie/ bierze drugi s tych: iáko sye to nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 17. Et Iure Municip: articulo 63.

Umrze ktho/ ktory nie ma áni Bráciey áni Syostr rodzonych z oboich rodzicow: tedy blisszy/co są w rowney Liniey/ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego / rownym práwem bioią imienie kthorego im przyumrą. Speculo Saxo:lib:i,artic:17. Et Iure Mun: art:63.

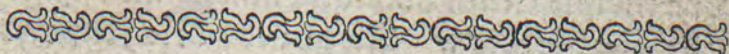
Jesli kto spadek bierze / ktory iest z innego práwá/z inney Jurisdiciey: ma postáwić Rękoymie álbo sye viścić / iesliby ktho blisszy ozwał sye do thego imienia / á odzierżał ie s práwá / iż to co bierze ma zásye wrocić. A to iest s práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnosci.

Dziecinne wszythki rzeczy ktore w imieniu Dziecinnym zostawáią / thedy ták Mężczyzny iáko Białegłowy rowny spadek y rowne práwo máią: oprocz Gierady á Hergiewetu.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 27.

Ci ktorzy w Potomſtwo iákie wchodzą / że biorą imienie / álbo Dziedziczne: álbo Niewiáſty ktore biorą Gierade / álbo Potomkowie / co przychodzi ná nie Hergieweth / tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bierze / długi powinien płácić. Spec: Saxo: lib: i, arti: 6. Gierade Niewiáſtá kthora bierze / powinná łoże vſtáne dáć Mężowi vmárłey żony: po kthorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr: iij, articu: 38. Kto bierze Hergiewet / to ieſt zbroie / bliſzſzy ktoremu ſye doſtánie Miecz / tho ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią / ten iáko Opiekun powinnoſć te ná ſobie nieſye że powinien w Sądzie bronić Syeroty tey ktorą ſye opieka. Iure Municip: articulo 26. Et Articulo 49.

Ruchome rzeczy / Mąż po żenie bierze / y iemu ich przyumiera / oprocz Gierady / gdzieby thego nie oddáłá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. Et libro iij, articu: 76.

O Niewiá-

O Niewiástach / y o Dziewkach / á o Gieradzie.

Mąż po zeniney Smierći / wszytki rzeczy ruchaiące bierze: oprocz Gierady / thę bierze co nabliższa w rodźie vmárłey niewiásty: mimo thęż włásne Syny iey / bliższa w rodźie Gieradę bierze / y nie może iey nikomu áni Mężowi Testámentem oddáć / á od bliższych w rodźie oddálić: á inne rzeczy ruchome thedy Mąż po zenie bierze. Speculo Saxon: libro iij, artic:76. Et artic: 80. Et Speculo Saxon:libro i, artic:31. & artic:20.

GIerádá to iest / co ty rzeczy do niey przysłuszáią / Száty niewieśćie / kráiáne álbo iuż poczęte / Sukno álbo Płotno / y ty rzeczy ktore ku niewieśćiemu vbiorowi náleżą / álbo czego zá Mężá vżywáłá. Ale gdźieby Mąż kupczył suknem / álbo płothnem / choćiaby poczęte było /

tedy to nie idźie żenie ále Potomkom / álbo bliſz=
ſzym vmárłego / thylko ſye rozumie o tych rze=
czach kráiánych / kthoreby nie ku kupiectwu na=
leżały / ále thylko ku chodzeniu á vżywániu do=
mowemu. ¶ Też do Gierady przyſłuſzáią/ ko=
nie ktorymi robiono/krowy/wieprze/ y inne rze=
czy/iáko gesi/ kury/ ſkrzynie/ ſkrzynki máłe/ zło=
to ná niciach / wezgłowia / poduſzki/ prześcierá=
dłá / rzeczy łáźienne/ len / pierśćienie / ktorych zá
Mężá vżywáłá/ wience / Kſyegi/ná ktorych ſye
Niewiáſty modlą/ zwierciádłá. Iure Muni:arti:
23. et artic: 57. Et Spec:Saxo:libro i,articulo 24.

Dźiewká ktora oſtawa w domu/v Rodźi=
cow/ á niewypráwiona od nich/ tedy po
Mátce bierze Gierade : á tá co iuż wypráwio=
ná / niema ſnią bráć Gierady dla tego / iż thá co
iuż wypráwioná/wźiełá iuż wypráwe ſwą/á tá
czekáłá/ y ku ſzkodźie y ku pożytku : Bo ſnadźby
też tákich rzeczy nic nieoſtáło:A ták cokolwiek tá=
kich rzeczy weźmie / nie powinná thego s Syo=
ſtrą dźielić. Spec: Sax:lib.i,artic:5. Et Spec:Saxo.
libro ij,articu:19. Et libro i, articulo 13.

Mąż żony ſwey ſzáthy / ieſliby zá iey zdro=
wia / álbo żywotá zá potrzebą záſtáwił/
potym żoná vmrze / á bliſzſza domaga ſye Gie=

rady: Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia żony swey száthy záſtáwił y pieniądze w chorobie iey ſtrawił: bliſzſza by ſye przedſye dopirálá/ gdyż ſye zna/że on záſtáwił/á nie żoná iego: ieſli ma doſyć czynić zá tho álbo nie? Mąż przedſye to powieda co pierwey/że zá potrzebą/ á zá zdrowia żeninego záſtáwił / áże ią thym żywił: ieſli Mąż może dowieść onym v kogo száthy záſtáwiono / że zá zdrowia żeninego száthy záſtáwił: tedy tá ktora ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić: á Mąż wtym niepowinen szkodowáć. vt de hoc Speculo Saxo:libro i,articulo 24. A iż ná potrzebe żenine to vtrácił/á záſtáwił: ieſli mu niewierzą / przyſyegą tego ma podeprzeć/ że ták ieſt. Iure Municip: Articulo 23.

Niewiáſtá gdzieby oddálá Gierade ná smierthelney poſcieli / poniewáż nie może nic czynić bes Mężowego przyzwolenia: A ták Mąż ma opátrzyć/áby ſye nic ku szkodzie iey potomſtwu niedziało: A gdzieby ſye ſtáło/ powinien o to odpowiedáć. Bo iáko Mąż żone powinien w chorobie opátrzyć / we wszytkich potrzebach/ták też powinien opátrzyć / á niedopuſcić/ áby ſye co ſtáło / ku szkodzie Potomkow wtych rzeczach ktore po smierci iey ná nie przypádáią. Abowiem żoná oprocz Mężowey woley

áni żadna

áni żadna ſyerotá kim ſye opiekáią/ niemogą nic dáć/ bes woley ſwego Opiekálniká: á coby ſye w tey rzeczy ſzkody ſtáło / tedy Opiekun powinien to opráwowáć/ iáko o tym Speculo Saxon:lib:ij, artic: 38. Y niewymowi ſye tym Opiekun/ żem nie był/álbom niewiedział / gdyby ſye ſyerotam ſzkodá ſtálá: Bo powinien wſzythko opátrzyć/ áby prze iego niedbáłość / á nieopátrzenie ſierocie/ ktorą ſye opieka ſzkodá ſye niedziáłá. A co ſye Gierady dotycze/ Tedy ieſli odpowie że nie był/ nie wiedział: y nizli domá był / tym iuż były thy rzeczy przes kapłaná wynieſyone/ kthoremu tho żoná dáłá/ dla miłoſyernego vczynku: tedy bliſzſzy bedzie Práwem thego odiydz / á nizli go máią w tym pokonáć: A Gierady to ieſth tych rzeczy / iuż nie v Meżá / ále v tego v kogo rzeczy ſą ma bliſzſza dochodzić. Speculo Saxo:lib.i,arti:11. Et Iure Muni:art:23. Et Specu:Sax:lib.i,artic:24.

GIerady iáko ſye nápiſáło / że żadny niema bráć iedno bliſzſza Niewiáſty they/ ktora iey odumiera. A ieſli niewiáſtá/ po kthorey Gieradá oſtánie/ nie oſtáwi Dziewki po ſobie/ á ma Syná żaká ktoryby iuż ákolitem był/ ten bliſzſzy bedzie Gierade wziąć nizli ſyoſtrá Mátczyná/ álbo inna bliſzſza. Ale gdyby ſye záſye w inny ſtan odmienił / thedy powinien záſye Gie-

rade wrocić. Jesliżeby Dziewká byłá/ á Syn też żak Akolit/ rowno táki Brát s Syostrą Gierade weźmie/ iáko o tym Speculo Saxon:lib.1.articulo 5. A iáko przychodzi ná bliſzſze po Niewieście Gieradá/ ták iáko iuż opisano/ co ku niey przysłuſze: ták też po Mężu gdyby Synow niemiał/ ná iego bliſzſzego przychodzi Hergieweththo iest Miecz/ zbroiá/ co naylepsza ná iednego człowieká/ Koń co lepszy s Syodłem. O ty wszythki rzeczy gdyby Wdowe vmárłego Mężá żone winiono/ Czegoby s tych rzeczy niemiáłá/ przysyegą odeydzie. A gdzieby ich kilko było Bráciey rownych w práwie ku thym rzeczam/ Stárszy Miecz weźmie/ á drugiemi rzeczámi rowno sye dzielić będą. Spec:Saxo:lib:1, artic:22. Et Iure Muni: artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy/ Gieradą álbo Hergiewethem/ iedno po smierći tych/ ktorzy tego odumrą: dla tego/ iżby wiedzieć co bliſzſzey álbo bliſzſzemu ma być dano/ á co ná nie przychodzi. Bo zá żywotá/ nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniem/ Száty szátami/ Zbroie zbroią: y wolno poki żyw kto swym száffowáć/ vt de hoc Iure Mun.art:23.

☞ N iesli kupi Suknią dziś/ á potrzebá mu iutro/ może ią przedáć ku swey potrzebie. Takżeteż Mąż zbroie: tylko ná smiertelney pościeli oddáć tego nie może/ co zá żywothá máiąc/ á dobrego

zdrowia

zdrowia miał á chował áż do choroby: A tak w chorobie thego vtráćić nie ma áni może / y nikomu oddáć ku szkodźie tym ná ktore to przypada/ y po śmierći iego niema nikth thego bráć iedno bliższy iáko sye nápisáło. Iure Municip: artic:65.

Gierady áni Dźiedźictwá żoná Mężowi niemoże wzdáć/ bes przyzwolenia Dźiedźicow/á Potomkow. Tákże thez Mąż żenie. Speculo Saxonum libro i, articu:31. Et Iure Municip: articulo 65. et articulo 26.

Zoná iesli ma od Mężá swego zápisáne opátrzenie do żywotá/ iáko tho zową Láćinskim iezykiem/Prouisionem vitæ, Tedy żywnosć domowa / coby ią ku żywnośći ná ieden rok nágotowano/ przychodźi iey wszythkiego połowicá. A gdźieby tákiego opátrzenia do żywothá niemiáłá/ Tedy vżywáć thego ma / iedno poty poki w imieniu śyedźi/á poki iey z imienia Dźiedźicy niewyprawią. Speculo Saxo:lib:i,artic:22. Et articulo 24. Et Iure Muni: articulo 24.

Zoná ktoraby po Mężu swoim ostáłá brzemienna / ná pogrzebie Mężá swego / álbo też trzydźiestego dniá po tym/ ma tho vkázáć/że iest brzemienna. A gdy sye tákie Dźiećie vrodźi/

po Oycowskiey smierci / gdzieby Dzieci Męża iey / temu tho posledz národzonemu / częśći iego dáć niechćiáły/Tedy ma dowieść czterzmi Mężmi/y dwiemá niewiástámi/co iey w połogu służyły przy národzeniu tego Dźiećięćiá: ktore dźiećie iesli vmrze / Mátce w łono przyumiera. A gdzieby do Kośćiołá doniesion pothym vmárł/ thedy w tákiey mierze/ Kápłani/ Mniszy/ Niewiásty swiádczyć mogą / że go żywego widźieli: A thák s tąd máią bráć rade Niewiásty/ áby przy pogrzebie / álbo trzydźiestego dniá opowiedźiáłá / że ią Mąż brzemienną odumárł: á Niewiástá może płod nosić w żywoćie dźieśyęć mieśyecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo:lib. i, articulo 33. Et Iure Municip: articulo 96.

Gdyby ktho Máłżeństwo z żoną brał / s ktorąby pierwey nie mieszkał / iżby ią z brzuchem poiął / Tedy ten płod kthory śye vrodźi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czáśem/ tháktże też kthore śye vrodzi po smierći Oycowskiey pozniey / tedy nie są zupełnego práwá áby bráły spadek z innemi dobrze národzonemi. Speculo Saxonum lib. i, artic:36. Et Iure Mun:art:96.

Zone gdy Mąż poymie / á śnią nic nie weźmie/ śamby też nic niemiał / á pothymby śye

spolu dorabiáli / tedy żoná po meżowey smierci czwartą częsć bierze y Gierade / á trzy częśći ná potomki Meżowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Sax: libro i, arti: 21. et art: 24.

ZOná poki Mąż żyw niema władzey / áni w posagu / áni w sprzętnych rzeczach / to iesth in vtensilibus, Ale wszytko v Meżá zostawa / aż po smierci Meżowey / toż bierze. Iure Municip: Articulo 24. (:) (:) (:)

NJewiásty żadny przeswiádczyć niemoże: ale bliższa sye sámá odwieść / gdy ią o co winnią. Specu: Saxon: lib: i, art: 46. Et lib: ij, ar: 63.

NJewiáste álbo Dziewke ktoby zgwałcił / Tedy táka / ktoreyby sye to stało / ma to záraz em obwołáć / y przed vrzędem opowiedzieć. A iesliby w Polu álbo w Lesye sye iey tho stało / Thedy sktimby sye podkała / ma swoy gwałth swiádczyć / y ma idź do Wsi álbo do Miásteczká bliższego / á thám ma swoy gwałt obwołáć / opowiedźieć y oswiádczyć. A táki káżdy gwałtownik / by theż iáwnie podeźrzána Niewiáste zgwałcił / thedy ná gárdle ma być karan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 64. Et Iure Municip: articulo 38.

Praerogativa bialemyslowum

NIewiáſty máią mieć opiekuny / ku ſpráwowániu wſzythkich rzeczy : Abowiem przodkiem dla thego że swiádectwem nie mogą być pokonáne. Wtore że przez ſye/ iedno przez Opiekuná/nie mogą nic zápiſáć/álbo dáć:áni też w ſwey odpowiedźi / nie mogą ſzkody żadney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á iżby ich też do Sądu niepowłaczano/ A thák ie w tym czczą/ gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthorążkolwiek rzecz vpomionąć/niżli Niewiáſtę/ y swiádectwem go przyſtoyniey pokona/niżli Niewiáſte: dla tego że ſye Niewiáſty/ ſzkody ſtrzedz nieumieią. Speculo Saxonum libro i,articulo 46.

NIewiáſty w Práwie rzeczy mowić niemogą / áni ſámy przes ſye nic czynić/ iedno przes Opiekuná. Speculo Sax:lib.ij,articu:63.

MĄż żenie gdy viſći rekoiemſtwem / że iey ma opráwę vczynić / gdy mu Poſag po niey dádzą/wtym niewiánowawſzy iey vmrze: żoná zoſtálá po nim/vpomina rekoymie/ rekoymie ácz nieprzą że reczyli / gdy poſag zápłácą. A ponieważ poſágu niezápłácono / tedy iey też opráwá nie ma być prze niezápłácenie poſágu vczynioná : Ná co bliſzſza oná Niewiáſtá ſamo=

ſyodmá do=

ſyodmá dowieść/ że poſag po niey dano/ á zápłácono: á niżliby przećiw iey dowodźić miano/ że niedano/ y wiáno/ nie tylko zápiſáne/ále przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá swiádczyli/ obiecáne: Tedy bliżſza oná tego dowieść/ á niżli ią przyaćiele Mężowi/ o tho przeswiádczyć máią. Iure Municip: Articulo 22.

NIewiáſtá/ gdźieby thez poćiągnełá práwem Potomki Mężá ſwego/ że wniosłá do Mężá ſwego Summe iáką pieniedzy: Tedy Potomkowie bliżſzy dowieść/ iáko po vmárłey ręce że nic nie wnioſłá/ niżliby oná miáłá dowieść ná wnieſyenie: oprocz iżby ią chćieli ná dowod s Swiádki iáko po vmárłey ręce puſćić. Iure Municip: Articulo 22.

ZOná bes Mężowego przyzwolenia/niemoże nic vtráćić: tákże też y Mężowi dáć/ bes przyzwolenia Dźiedźicow. Abowiem to imienie/ ktore żoná ma/ nie innego práwá do thego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim ſye opiekáią niemoże nic dáć/żeby mogło być dommmánie że iáką chytroſćią podſzedł/ álbo mocą wyćiſnął: choćiaby też to przed práwem żoná vczyniłá/ weſołą twarzą/ tedy to wáżyć nic niema/ iáko o thym w práwie Ceſárſkim. Et Iure

Muni: articu:26. Et Spec:Sax:libro i,art:31.

NIewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney / Tedy niemoże być z Imienia ruszoná/ález Dźiećie porodźi: dla tego / że to co w żywoćie nosi/ tedy iest Potomek á Dźiedźic onego imienia. Speculo Saxonum libro iij, articulo 38. Et Iure Municip: Articulo 96.

NIewiástá to iest żoná v Meżá / ácz iesżcze Mąż żyw/ może sye wiáná swego domágáć / gdyby Mąż vtracał / álbo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/ s tey przyczyny/ áby syebie Meżá y Dźieći żywiłá. A wszákoż niemoże tego przedáć áni záſtáwić áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 20. Et Iure Municip: Articulo 22.

DZiewká kthoraby byłá wyposążoná przes Oycá y przes Mathke / Tedy iesliby sye niewyrzekłá z imienia / ma mieć rowny dźiał/ z Bráćią álbo s Syostrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/chceli mieć dźiał / tedy powinná położyć w rowny dźiał/to co wźiełá. Speculo Saxo:lib:i, articulo 13. Et Iure Municip: articulo 57.

DZiewká wyposążoná/ tedy nie bierze Gierá-

dy to iest Niewieściego sprzetu: iedno tá co domá iest/ táka Gierade sámá bierze: á niepowinná iey dźielić s Syostrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et lib: i, articulo 5, Speculo Saxonum. (.) (.) (.)

Niewiástá ktora sye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą sławe/ ále imienia nie tráci: Abowiem tá przyczyná tego iest/że gdźieby dźiedźictwo strácilá swoie/ dáłáby sye iey przyczyná/ że z vbostwá mogłá nie przestáć sromothnie żyć. A wszákoż sye to rozumie o wolnych Niewiástach/ że Dziedźictwá nie trácą. Ale Mężátká/ktoraby miáłá od Mężá dożywotną opráwe/álbo opátrzenie/ tá tráci máiethność swoie/ gdźieby to ná nie przewiedźiono. Speculo Saxonum libro i, articulo 5. Et Iure Municip: art: 22.

O Przedawániu y o kupowániu imienia / y o wzdániu práwá.

Dziedzicznego Imienia niemoże nikt przedáć á oddálić od swego Potomstwá / tego w ktore też sam wnidźie / po przodkách swych : oprocz tego gdyby kthory Syn / álbo Dziewká bili Oycá álbo Mátkę: álbo gdyby sye Rodzicy stárzeli / iżby ich niechćieli chowáć / żywić : álbo iżby ie z Imienia wypądzáli / álbo kthorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali : Tedy s tych przyczyn mogą od nich oddálić Imienie / Rodzicy ich : ále inák niemogą. A choćiaby przedał álbo oddalił / thedy gdy oni nie przyzwolą / thedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábedźie / to może bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow swych przedáć y dárowáć komu chce : á ma the moc mieć w Práwie:oprocz kto Dzieći własnych Potomkow swych niema / iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu swe przedáć/bes przyzwolenia Bráckiego. Spec:Saxo:lib.i,artic:17.in Glosa. Et lib:iij, art:83.Et libro i,articulo 52.Et lib:i,articulo 84.

GDyby ktho ktorą rzecz przedał/ á przed Sądem niewzdał: A ten komuby przedano/ byłby tego w dzierzeniu/ á zásyeby thego dochodził/ á przałby że nieprzedał/gdyż tego w Ksyegách nie máß: tedy ten kto dzierży/ bliżßy iest dowieść/ że to kupił/świádki/przysyegą/niżliby thego dowodzić miał/ że niepzedał/ álbo nie dárował. Abowiem ten ktory iest w dzierżeniu/lepße práwo zá sobą ma/ niżli ten co go o tho gába álbo pozywa: Bo powod niema zá sobą wiecey/ iedno przysyege á świádki/ kthorymi by chćiał dowodzic: A ten kogo winią/ ma zá sobą dzierżenie/przysyege y dowod przes świádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod sámotrzeciemu przychodzi. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15. Et libro ij,articulo 36.

GDzieby też było wątpliwe práwo/ thák powodowe/ iáko też tego pozwánego co dzierży: Tedy Dzierżáwcy ſkázuią dowod/ dla thego że lepßa Condicia thego co dzierży/ niżli tego co niedzierży. Speculo Saxonum libro iij,articulo 4.

DZierżenie to vtwierdza práwo kożdemu

ktoby iákie miał: s ktorego żadny nie może być ruszon iedno práwem przewyćieżony. Speculo Saxonum libro ij, articulo 24. Et libro iij, articulo 83. Et Iure Municip: Articulo 29.

KToby Imienie przedał á bronić był powinien / iesliby bronić niemogł / przećiw temu ktoby o to czynił imienie: tedy then komu imienie przedał / powinien imienie wroćić / swe pieniądze záſye wźiąwszy / co zá to dał. Iure Municip: articulo 116. Et Speculo Saxonum libro i, Articulo 9. Et libro iij, Articulo 35.

ZAdny nie może lepszego práwá innemu spuśćić / iedno iákie sam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29,

IMienie gdyby ktho przedał / oprocz przyzwolenia Dziedzicow / ná ktore Imienie spáść ma: tedy tháki przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam nábedźie / tho może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo álbo Imienie komu wzdawáią v Práwá / á ći ktorymby tá rzecz należáłá / bedąc przy práwie milczeliby / á niemowiliby áni przećiwili sye temu: tedy po tym przećiw themu iuż mowić nie mogą. W Práwie theż Máydeburskim / ktho co sobie

przed Práwem opráwi / á záchowa / to mu w práwie ma idź. Specu:Saxo. lib:i, artic:52. Et Speculo Saxo:libro ij, articulo 6. Et Iure Mun:art:20.

Dziedzictwo álbo Imienie / ieśli kto dawa álbo zápiśuie : thedy to przed práwem ma być vczyniono/ dla tego áby ty rzeczy porządnie szły /y dostátecznie mogły być doświadczone/ y dowiedzione / gdzieby tego potrzebá była. Iure Muni:arti:55. Et articulo 20. & articulo 140.

IMienie gdyby ktho komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł/niedokonawszy thego: niepowinien tego Syn dzierżeć : Bo bliższy sye zostáć w imieniu Oycowskim / niżli then co kupił : A wszákoż pieniądze wrócić powinien/ktoreby Oyciec zá to wziął. Specu:Saxo:lib:i, arti:9. A wszákże sye to ma rozumieć / coby sam nábył á przedał:gdyż innego dziedzictwá niemoże przedáć bes przyzwolenia Potomkow własnych.

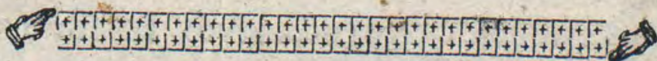
IMienie iáko iest dwoiákie/ Dziedziczne y Ruchome : ták też dwoiáka spráwá około niego. Dziedzictwá/á tego co ku Dziedzictwu należy/tego bes przyzwolenia własnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/ kthore z mieysthcá ná mieystce mogą być przenie-

ſyone / ty oddáć kożdy może álbo przed Sądem álbo Teſtámentem: oprocz Gierády á Hergiewethu. A to ſye ma rozumieć gdy kto niemocnym bedąc / śmierci ſye iuż nádziewáiąc thákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon:libro i,articu:52. Et ad idem Iure Mun: articulo 21. et articulo 61.

GDyby kto dom kupił / á kupiwſzy żeby ſye weń wprowádził / áczby mu go ieſzcze niewzdano / tylko áby iuż zadátek kupiwſzy dał / w tymby then dom zgorzał / thedy oſtátek zá co ſtárgował powinien zápłáćić / gdy iuż onym mieſzkánim potwierdził kupno. Gdzieby wtym domu kupnym nie mieſzkał / á przał ſye że by go nie kupił / thedy bliſzſzy ſye odwieść że nie kupił. Iure Municip: Articulo 140.

GDy ktho Imienie wzdawa álbo że ie komu Dekretem przyſądzáią: Tedy ten co by ſye mienił bliſkość mieć / ieſli oblicznie przy Sądzie będzie / ma zárázem przećiw temu mowić: Abowiem ieſli milczy á niemowi o to / tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu:Saxon:lib:ij,arti:6. Gdzieby nie był oblicznie / á był pod tymże práwem / ma czás o to mowić Rok y ſześć niedziel. Speculo Saxon:lib:iij,artic:83. Et Iure Muni:articulo 20. Et Speculo Saxon:libro i,articulo 70.

Gdźie by ktho przedał Imienie / áleby go ieszcze nie wzdał / y dźierżenia niedał: A iesliżeby rzecz oná zginełá/álbo iáką szkode wźiełá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał/á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/to co zádał tráći. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali arti:140. Et Speculo Saxonum libro i, articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawnosć o rzeczy Dźiedźiczne/o stoiące y o leżące. Stoiące / iáko są Domy / Folwárki. Leżące / iáko są Role / Ogrody. A ták o tákie rzeczy / ktho śyedźi pod iednym Práwem/iáko to zową pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić/ ma to czynić niżli rok y sześć niedźiel wynidźie. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 83. Et lib:ij, articu:36. Et artic:44. Et libro i, articulo 70. Et Articulo 28.

Dawnosć we wszytkich rzeczach iest: o-

procz rzeczy ktore przysłuszáią Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kośćielne zginełe/v kogo by zástáne: słudzy niewolni/ktorzyby vćiekli: rzeczy krádźione/álbo gwałtem wźięte/ Tákie rzeczy dawnośći niemáią: ále w innych wszytkich rzeczách/ tedy iest dawnosć. Speculo Saxon:libr:i,artic:29. Et lib:ij,arti:44. & artic:25. & articulo 36. libro eodem.

Dawnosć rzeczy ruchomych / ktoby o nie nieczynił Rok y dźień / tho iest rok y sześć Niedźiel. Nierucháiących rzeczy/gdy kto kupi/a zá wzdánim wedle práwá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śyedząc / rok y sześć niedźiel milczy / doydź tego niemoże: ktoby niebył tham gdźie Imienie leży / chodźił po słuzbach / po rzemieslech / tedy Dźieśyeć lat dawnosć/ ku dochodzeniu bliskośći/álbo imienia/ktoreby nań wedle práwá przysłuszáło. A ktoby w źiemi niebył/ále w cudzych źiemiách/ temu Trzydźieśći lat y rok idźie dawnosć. Speculo Saxonũ lib.ij,artic:44. Et Iure Muni:artic:21.et artic:140. Et Speculo Saxo: libro i, articulo 28. Et libro ij, articulo 31.

Zastáwne Imienie to dawnośći niema/ że ie záwsze bliszszy może wykupić. Speculo Sax: lib.ij,artic:24.Et Iure Muni:artic.20.et art.140.

Dawność nie iesth w żadney rzeczy / gdźie niemász dárowánia álbo przedánia / tho iest zapisu ná co / álbo iż ktho dzierży / gdy iedno zá práwem nie dźierży: tedy w tháktey rzeczy dawnośći niemász. Speculo Saxonū libro ij, articulo 44. Et libro iij, articulo 4.

Dawność nie idźie Dźieciam poki lath niemáią / oprocz gdy iuż ku láthom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym práwem á niemieszkáły nigdźie indźie / á milczáłyby rok y szesć niedźiel o swą krzywde: thedy iuż dawnośćią trácić mogą. Iure Mun:art:21. Et lib:1, art:70.

O Krzywdy iákie gdy ná kogo żáłuią: poki rok nie minie / ma odpowiedáć. Gdy rok minie / ten ktory sye mieni mieć krzywde / niema iuż mieysthcá o to czynić. Specu:Sax:lib. iij, art:31.

O Długách á o dłużnikách.

DŁug iáki/ gdy Zoná zá Meżá viſci/ á Mąż vmrze/ á oſtáwi imienie po ſobie/ ná kthorymby oná miáłá dożywoćie: tedy táka żoná zoſtáła po Meżu/ niepowinná długow Meżowych płáćić/ choćiaby ſye zá nie viſćiłá: ále Potomkowie bedą winni płáćić/ poki onego Vmárłego imienia sſtawa. A gdżieby iego imienia niedoſtáło/ tedy dopiero żoná/ zá co ſye viſćiłá/ powinná płáćić s ſwego. Bo żony niepowinny płáćić długow Meżow ſwych. Speculo Saxo: libro i, articu: 20.

DŁug thеż gdyby komu miano płáćić/ ná dzień náznámionowány/ á on by niebył: Tedy iedno on dzień ſtráći: ále pieniedzy á długu ſwego tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDżieby kto znał dług á dawał fánty álbo imienie/ á powiedałby że pieniedzy nie ma/ áni srebrá/ áni złotá: tedy ma przyſyądz/ że thego nie ma: á dłużnik bedżie powinien od niego bráć to co dawa: A vrząd Mieyſki przyſyegły/ ma to oſzácowáć zá co ſtoi. Speculo Saxonum lib: i, artic: 70. A ieſli ma czym płáćić/ te-

dy do osmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słonicá/ álbo do iutrá ma być ſkazána płaca:oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dniá do Sądu przyiecháć niemogł/tedy ták pretkiego roku płáćić niema. Speculo Saxon:lib:i,articu:5. Et Iure Muni: artic:27. A ieśli zakład to ieſt thy rzeczy koſztownieyſze niżli dług/przytym to zoſtawa/ co nádwyſz czyie ieſt: ieśli niedoſtánie/tedy ten powinien dołożyć á zápłáćić. Specu:Saxon:lib.i,artic:70.Et Iure Muni:artic:46. & artic:27. To też co da w zakłádźie dłużnik / tedy ten kto pożyczył / może obráć miedzy thymi rzeczámi co chce bráć. A gdźeby ruchomych rzeczy niedoſtáło/tedy z dźiedzictwa ma być płácono. Speculo Sax:libro iij, articu:39.

DLugow gdy ſye kto przy / thedy mu przychodźi odwod iáko nie dłużen. A ieśli ſye nie przy długu/ále powieda że zápłáćił : tedy ſámotrzeć ma przyſyądz że zápłáćił: oprocz gdźieby Sądem nań dowiedźiono/ álbo gdźieby zápiſány dług był/ á on by ſye przał / tedy odprzyſyądz ſye nie może : gdyż to co ſye práwem dźieie / práwem by ſye też to vkázáć miáło/ że zápłáćił. Iure Munic:artic:27. A gdy kto dług zna / thedy ma być ſkazána płaca do dwu niedźiel. A gdy dług wielki / tedy do dwunaśćie niedźiel. Speculo Sa-

xonum lib:ij, artic:6. Et Iure Munici:artic:34.

DŁugi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszythkimi długi ma idź nakład ná pogrzeb / á pothym sługam myto ich / y wiáno álbo opráwá ma naprzod idź przed innemi długi : á zwłaszczá iesli sye pierwey opráwá stálá / niżli Mąż ná thym imieniu długi zápisał: A dłużnicy przed Trzemidźiesty dni o dług ktory im vmárły był został / nie mogą Potomkow gábáć / áni Sędźia może ich ćiągdząć. Speculo Saxonum libro i, articulo 22.

DŁugu áby niepłáćił Dźiedźic / iżby sye przał / że Spadku niewźiął : iesli nań dowiodą że fałszywie záprzał / á iż Spadek wźiął : tyle dwoie ma zápłáćić / ile dług niesye. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

DŁużniká swego iesli kto poćiągnie do práwá / iesli nie osiádły / tedy vrząd gdy go stroná powodna o to żąda / powinien tákiego viśćić / áby praw był á práwu dostał : Ma theż miánowáć powod iáki to dług o ktory pozywa / áby obwiniony mogł tym lepiey wyrozumieć / á obáczyć mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

Chyrográff

Chyrográff ieśliby ktho miał ná dług / á czásby minął / ktory ná Chyrográfie opisáno/zápłáćić : ieśli powie dłużnik że zápłáćił/Sámotrzeć tego ma dowieść / tho zwyczay ták nieśye: A zwłaszczá gdy iuż czás minie/ ná ktory zápłátá być miáłá.

DLugi iáko śye pierwey nápisáło płácą z rzeczy ruchomych / álbo z Dziedzicznych. A gdzieby dłużnik niemiał czym płáćić / tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70. Et Spec:Sax:libro iij,artic:39.

O Dług troiá odpowiedź / á káżda ma osobliwe práwo : Jeśli prosto żáłuią / żeś mi winien : Ten co go winią / ma przyśyądz sam iż niewinien : ieśli rzecze żem zápłáćił/ thedy sámotrzeć ma przyśyądz iż zápłáćił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuśćił/á ten śye ktemu nieznа: powod bliższy swą przyśyegą tego dowieść / że nieodpuśćił. Specu:Saxon:libro i,art:65. Et lib.ij,articulo 6.

O Dług gdy kto szperuie ná cudze imienie/ Tedy pierwszy szperunk / then idźie náprzod: wszákoż kthoby nieprzypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy szperunk / á on coby posledź

ſzperunkował / bedzie przypozywał / y przewiedzie pierwey práwo / áż do konicá : Tedy ten iuż bedzie bliſzſzy imienia / niżli on co pierwey ſzperował / á w práwie nic nie czynił. Gdzieby thez kto / áczby ſzperował inny przed nim / przyſzedł poſledz / y ſzperowałby / á vkazałby zapis álbo Chyrográff ktoryby miał ná dług/ Tedy iednák przed onymi co pierwey ſzperowáli/á zapiſu ani Chyrográffu niemieli/ tedy thego ſzperunk pierwey poydzie / choćia poſledni / gdy iedno zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Proceſye Sądowym ták ſye záchowywa.

DŁugi rozmáitymi ſye obyczáymi płácą : Ale gdy iedno świádectwo thego bedzie iż kto zápłáćił/ tedy od płácenia wolen / gdy bedzie świádectwo doſtáthecżne godne thych co wiedzą : álbo co ſłyſzeli / álbo widzieli/iż tho co pożyczono / że zápłáćił. Drugie też / iż da ktho rzecz ſwoie / zá tho co mu dłużen / á dłużnik tho przyymie / tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzecie iżby ktho był co winien Głuchowi/ ktory mowić niemoże/Tedy świádectwo tych ktorzy widzieli że mu dano/waży. Czwarte/ ieſli dług ſwoy vkaże ná ſwym innym dłużniku / á ten komu winno to/ przyymie / y ná thym przeſtánie : Thedy ći co ſłyſzeli / świádczyć mogą.

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkach/ o Do wodziech/ y o Odwo dziech.

Gdyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliższym po śmierci vmárłego / iáko Synowi po Oycu / álbo Brátu po Bráćie/ álbo inszym bliższym : przyszłoby odwieść sye sámosyodmym / że ich przodek niebył winien tego długu : A wszákoż iżby snadź Potomkowie niewiedźieli o tákim długu/ á then co powieda że mu dłużno / pewnie wie : tedy temu kto o dług żáłuie / sámosyodmemu przysyegá przyydźie / y ma dowieść sámosyodm / iáko mu było winno. A gdy dowiedźie / płáćić mu máią bliższy. A to sye rozumie / gdźieby bliższy przysyądz niechćie-

li / á puſcili dowod powodowi. Speculo Saxon: lib:i,artic:6. Et libro iij,articulo 31. Et Iure Mun: articulo 67. Et articulo 103.

Gdy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidomą/ ktorey pokázáć nemoże: tedy obwiniony bliſzſzy ſye odwieść. Ale ieſli pokaże ktorą rzecz/ktorą ma lice/ſuknią/koniá/bydlę/ álbo rowne tey rzeczy/ tedy powod bliſzſzy dowieść / iż to iego rzeczy ſą. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Swiádkowie niemáią ináczey świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym/gdy ſye tá rzecz ſtáłá/ álbo iż ſłyſzeli od niego co nań żáłuią / że powiedał / álbo zeznał / że ták było iáko ten żáłuie: y gdyby przyſyegáli/tedy máią przyſyegáć że wiedzą o tym że tho rzecz ſpráwiedliwa ieſt/o co przyſyegáią. Jeſli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być/álbo o długi że ie zápłácono/ktoreby były niezápiſáne: Tedy tho ludźie oſyedli czynić á świádczyć / pod przyſyegą máią. Ale o Długi proſte zápłácone / thedy może świádczyć chociá nieosiádły. Iure Mun: articu: 106. et articu: 107. et artic: 108. et arti: 109. et artic: 110. et art: 112. Et Speculo Saxon: lib. ij, artic: 11. et artic: 22.

Swiádek ieden w prawie Máydeburskim nieważy nic/iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, articulo 54.

Swiádczyć niemoże Człowiek złey sławy/ áni naganiony/szalony: Dzieci co lat niemáią. Specu:Saxon:lib.i,articu:8. A Niewiásty nie mogą swiádczyć iedno w niekthorych rzeczach / kthore są w prawie opisáne / iáko o thym wyszszey. ∴ ∴ ∴

Swiádectwo Swiadkow nieważy nic/áż pierwey przysyegą: á ná Swiádki / ktho sye ciągnie / iesli niedowiedzie / vpada w swey rzeczy. Spec: Saxo: lib.i,arti:53. Et lib:iij,artic:19.

Swiádczyć gdy Ráyce máią / nie trzebá im przysyegáć/ kiedy iedno tho swiádczą/ co sye przed ich vrzedem działo Rádzieckim. Abowiem poniewaśz przysyegli ná vrząd/ tedy im ma być wierzono. Ale gdy swiádczą/tylko z Osob swych / iżby nie tego swiadczyli/co sye przed ich vrzedem działo / ále z osobná / gdyby iáką rzecz extra Iudicialiter factam, swiadczyli / komu/że byli przy tym/ kiedy sye stáło/ álbo działo/ że wiedzą o tym : tedy tákowe swiádectwo nic nieważy/ chociá Ráycá swiádczy álbo Przysye-

żnik álbo Woyt/ áż przyſyęga iáko inſzy Swiádek/ gdyby im wiáry dáć niechciano. Iure Mun: artic:102.et artic:11.et artic:32.et artic:74.Et Speculo Saxon.libro iij,articulo 25.

GDy ná kogo żáluią/ á świádki nán máią/ tedy niemoże obwiniony ſam przećiwko Swiádkom odidź: Ale s tylemże Swiádkow ma ſye oczyśćić. Speculo Saxonum libro i,arti:15. Et ad idem Speculo Saxonū libro ij, articulo 11. Et Iure Municipali articulo 75.

PRzyſyężnicy máią świádczyć / gdy ktho komu wzdawſzy imienie/da wnie wwiązánie / á ich Swiádectwo ma mieć mięyſce : y co oni w tákiey rzeczy świadczą / powinien poświádczyć Sedzia / álbo Woyth co oni znáią. Speculo Saxon:lib.iij,artic:88.et artic:25.Et Spec: Saxon:lib:i,artic:8.Iure Munic:artic:32.et art:52.

SWiádek nie wezwány / áni ktemu s Práwá przypedzony / ku świádectwu może być nieprzypuſzczon : Abowiem ktho świádczy bes potrzeby/ á w przyſyęgę ſye wdawa / podezrzenie o ſobie czyni że s tákiego świádectwá pożytek mieć ma/ álbo s przychylnośći/ álbo że lekki człowiek álbo ſzalony / gdyż tho ſzalonego obyczay/cho=

czay/ chocia go niepytáią/ tedy powieda. A ták tháki może być od swiádectwá odrzucon / á ku swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 31. Et libro i, articulo 8.

Z Gode ktorą strony miedzy soba vczynią / y zakład w tym záłożą/powinien kożdy dzierżeć: á iesliby ktora stroná zruszyłá to/ á niechciáłá tego dzierżeć / á pociągnełaby o to do práwá drugą strone : tenby powiedział /że sye o to ziednał : thedy bliższy tego dowieść Jednaczmi / że sye ziednał/ á niżli ten co sye przy/że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro i,articulo 8. Et Iure Municip: articulo 51. et articulo 53.

D Owodzić ná ktorą rzecz iest rok záwity/ á ku wywiedzieniu Swiádkow / rok y sześć niedziel/ma być dan. Speculo Saxonũ: lib: i, articulo 62. Et Iure Muni: articulo 75.

O Jmienie álbo o Dziedzictwo/ gdyby komu przyszedł dowod : tedy ma dowodzić sámosyodm : A wszákoż práwo dzierży / że może sámotrzeć/gdy iedno z ludźmi osiádłymi/ á s tymi co do tegoż práwá przystusząią/ przysyeże. Iure Municipali articulo 106. et articulo 107, et articulo 108.

NA Swiádki ktho ſye bierze / álbo komu przyſyege ſkażą / á doſyć themu nieuczyni ná roku ná ktorym dowodźić ma/ ſwą rzecz tráći : oprocz ktoby legale impedimētum przynioſł/ czemuby tego ná ten czas vczynić niemogł. Speculo Saxon:lib.i,artic:62.et lib.ij,articulo 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił : zárázem tego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonum libro i,articulo 51.

CZłowiek kożdy bliſzſzy ieſt/ gdźieby mu ſzło karánie ná gárdle/ álbo ná zdrowiu / álbo też o imienie bronić tego / á odwodźić ſye / nizliby go kto pokonáć miał. A to ſye ma rozumieć/ gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Spec:Saxon: lib.i,articulo 8.& articulo 15. Et artic:18.& arti:64.Et lib: ij,arti:26. Et libro iij,articulo 38.et articulo 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy / dowodzą ſwey rzeczy Swiádki godnymi/ álbo dowody bárzo ſłuſznymi/álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, articulo 66.

Dowod żadny nie ieſt doſtáteczníeyſzy / á pewnieyſzy / iedno kthory Sądowy ieſt / bo thu iuż przyſyegi nietrzebá: Abowiem co ſye przed Sądem ſtánie / thego iuż nikt záprzeć niemoże. Speculo Saxonum lib. ij, artic: 18. et arti: 19.

O Przyſyegach.

Przyſyadz gdyby ktho miał o kthorą rzecz obwiniony / żeby ſye Przyſyegą odwieść miał: thedy może chceli puſcić przyſyegę powodowi / co nań żáłuie: á powod mu iey záſye zdáć niemoże / gdy ią przyymie / iedno przyſyądz chceli. Acz to o Rekoymiách nápiſano ná przodku / Ale thez to ma być rozumiano o powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, articulo 11.

Reki ſwey gdyby ſye kto przeć chćiał / że nie piſał liſtu albo Chyrográffu / álbo iákiegożkolwiek fálſzu / ktorymby nań dowodzono:

tedy po-

tedy powod ſámotrzec przyſyagſzy / bliſzſzy nań dowieſć iż tho iego reki piſánie/niżli ſye on odwieſć. Iure Municipali Articulo 109.

PRzyſyege ieſliby komu ſkazano s práwá/ ktoryby był z inney Jurisdiciey / tho ieſt z innego práwá/ á czásby był iáko w práwie zową ligatus, to ieſt wiązány / w ktory czas żadnych przyſyąg nieczynią : thedy Sedzia niema odkłádáć tháktey przyſyegi : oprocz iżby ſtroná przyzwolitá. A kożdy wſzedy przyſyegą odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemáſz. Iure Municipi: arti: 117. Et Spec:Sax:lib.i,artic:7. & articu: 15. et Ariculo 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articulo 46.

GDy ktho po vmárłey rece długu iákiego dochodzi / Thedy ma ſámoſyodm przyſyądz. vt de hoc Speculo Saxonum lib.i,articu:6. A ieſli też kto ná kim długu dochodzi s Swiádki/powinien s tylemże Swiádkow ſye oczyſcić. Iure Muni: articulo 103. & articulo 67.

ZWyczay też to dzierży/ że kogo winią o co/á zwłaſzczá o dłngi / á on przyſyegą odchodzi á czyni tho iuż nieraz / ále wielekroć ku ludzkiey ſzkodzie : táki iuż bywa podezrzány y niedopuſzczáią mu

czáią mu ſámemu przyſyegáć iedno s Swiádki. To ſye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry ieſt zá prawo. Bo kto czeſto ná cudzą ſzkode przyſyega / nieprzyſtoyna rzecz áby mu ſámemu wierzono.

PRzyſyege komu ſkażą / álbo że ſye ſam ná to pozwoli / też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu doſyć nieuczyni / rzecz ſwą tráci. A iednaczmi może kożdy dowieſć nieinák iákoby ſye to przed Sądem działo. Speculo Saxonum lib: i, articulo 8. et lib: ij, articulo 11.

GDyby ktho przyſyądz miał / y byłby gotow to vczynić / czáſu náznámionowánego / á powodby przyſyegi ſłucháć niechćiał / będąc oblicznie / álbo też ná Roku nieſtánął / áby przyſyegi przyſłuchał: Tedy ten iuż od przyſyegi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przyſyągł: oprocz żeby then co miał przyſyegi ſłucháć / vkazał legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mogł być. Speculo Saxonũ lib: ij, articulo 11.

O Jednániu á Zgodách.

Ednánie ktoreby sye stáło nie przed Sądem / thedy syedmią swiádkow ma być dowodzono: y ma the moc iednánie / iáko tez rzecz osądzona: Abowiem / przystusze tho / wiáre chowáć miedzy ludzmi / co sye ieden raz podoba y stánie / thego trzebá strzedz y dzierzeć. Aczkolwiek nápisano iest w Texcie / izby sámosyodm miał dowieść iednánia: Ale iednák thák w práwie nápisano / że iedno sámotrzeć dowodzi. Iure Munici:artic:52. et art53. Et Specu:Saxonum lib:i, articulo 8.

Ednacze gdy iednáią / tedy co wyrzeką áby to dzierzano / zakład záłożyć máią. Iure Municipali articulo 53.

O Rekoymiách.

Rekoymie ſą dwoi / iedni ktorzy ręczą / zá kogo przed Sądem / álbo vrzędem. Drudzy ktorzy ręczą tám ná ſtronie / ci mogą ieſli ſye przą Rekoiemſtwá przyſyęgą odidź. Ale rękoymie co Sądownie ręczą / tedy gdy Iściec nieſtánie / powinni zań odpowiedáć: á ná Imienie / álbo ná máietność dłużnikowe niemáſye ſyęgnąć wierzyćiel / áleż pierwey z Rękoymią czynić będzie ten kto pożyczył. Speculo Saxo: lib: iij, arti: 9. et Iure Mun: artic: 117.

Rękoymie powinni ſą zá tego odpowiedáć zá kogo ręczą: y kogo ręczą ná poſtáwienie / powinni go ſtáwić. A ieſli go nieſtáwią / tedy powinni zań płáćić: oprocz gdy kogo wyręczą / o ty rzeczy o kthoreby kto gárdło záſłużył / á wtym vciecze wyręczony / Tedy tych pokut / ktoreby on miał mieć / niepowinni oni nieść / iedno powinni płáćić zań / to coby wedle Práwá vſtáwy / á ważnośći oney rzeczy było. Speculo Saxo: lib: i, artic: 65. Et Iure Munic: artic: 31.

POtomkowie powinni Rekoymie wybá-

wić/z rękoiemstwá/ty ktorzy ręczyli zá Oycá ich/ ktory vmárł. A iesli imienie álbo máietność po vmárłym wezmą / powinni dług zápłáćić: Iesli nic po nim niewezmą / płáćić niepowinni. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Rękoymia iesli zá kogo ręczył/ iż miał przysyądz/ tedy iesli vmrze ten zá kogo ręczył/ powinien sam rękoymia przysyądz / to co Iśćiec vczynić miał / álbo zań płáćić. A gdźieby w tákiey mierze Rękoymia przysyądz niechćiał / tedy może puśćić przysyęge temu / ktory go o rękoiemstwo práwem gába. A ten powod choćiaby mu záśye przysyęge wzdawał/ Rękoymiemu / thedy nie będźie záśye powinien rękoymia przysyegáć. Speculo Saxo: libro iij, articulo 11.

Rękoiemstwo / kthore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o szkode/ktoreyby śye trzebá nádziewáć/ iż ktho ma dom zgniły/ może Sąsyádowi przes to szkodá być/ álbo co podobnego ktemu/ Albo iż śye kto iśći / áby stał ku Práwu á vspráwiedliwił śye. Też Opiekunowie/ ktorzy czynią istote Dźiećiam kthorymi śye opiekáć máią. Iure Muni: articulo 27. Et Speculo Saxonum lib. i, articulo 65. Et libro iij, arti: 17.

Rękoymie gdy zá kogo ręczą spolną ręką /

iesli iednego zá wszythki pociągną do Prawá/ wszythek dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcya przeciw drugim rekoymiam/ co snim reczyli/ áby swoie cześć co ná nie przyydźie zápłácili. Gdźieby też then ieden zápłácić niemogł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/ dochodźić może. A gdźieby wszystki pozwano/ tedy iuż kożdy powinien zásye płácić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby ktho dług zápłácił/ á ten komuby zápłácono/ przałby sye tego / Tedy temu dowod przyydźie ze dwiemá Swiádkomá/ktho powiedźiał że zápłácił. A gdy ma ktho rekoymią po kim / tedy niemoże pierwey z Istcem dźiáláć / aż pierwey z Rekoymią bedźie oto czynił. Spec:Sax:lib.ij,art:6. Et Iur: Mun:art:31. Et lib:iij,art:39. Et Iur:Mun. arti:117.

Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłużno/ thedy niemoże pierwey s swym Dłużnikiem czynić/áż z Rekoymią pierwey. Speculo Saxonum lib.iij,artic: 39. Et Iure Muni:artic:117.

Rekoymia gdy reczy koniá / álbo iákie bydle postáwić / á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozową/áby ono bydle postáwił/ma skore onego bydlećiá przed Sąd przynieść. A gdźieby mu niewierzono/ żeby onego bydlećiá skorá była/ma przysyądz/tedy bedźie

wolen. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Wreczylby ktho kogo ná posthawienie/ á tenby wtym czásye vmárl/żeby go rekoymia postáwić niemogl/ Tedy gdy dowiedźie rekoymia/że iściec vmárl/ wolen od rekoiemstwá/ niepowinē zá to nic szkodowáć. Sp:sa:li:iij, ar:10.

Na rekoiemstwo nikogo niemáią dáć ná wietszą summe/iedno iáko iego máietność niesye: oprocz dlugu : Tedy iáko wielki dlug/ták wedle they summy ná rekoiemsthwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 10.

Rekoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy strona żąda temu kto imienia niema. Osyádlemu niepotrzebá : álbo gdyby ktho zaklad dal/gdyż kto ma czym płáćić/álbo zaklad kládźie wiecey czyni niżli ten co rekoymie stáwi. Speculo Saxon:lib. ij, articulo 5. Et Iure Mun. artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáluie że mu reczono o dlug/ten kto przy/tedy przysyeże sam: á iesli s Swiádki żáluie/sámosyodm ma przysyądz. Spe:Saxo:lib. ij, ar:6. Et lib. iij, art:85. Iu:Mu:ar:31.

Rekoymiemu wszytká obroná należy y ma ią mieć/ták iákoby ią też iego Iśćiec miał/ to iest Principał/ zá ktorego reczył. Spec: Sax:lib: ij, arti:4. Et Iure Mun:art:34. et artic:117.

O Gwałciech/gwałtownikach/ o Mężoboystwie/ y o Ránach.

Kto komu Gwałt czyni/ á ná ten czás w obronie gdy Gwałthownyká zábiye/ nic zá to niepokupi/ ieśli sámotrzeć tego przysyęgą dowiedźie/ iż tho ná [illegible]ym gwałćie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien mężoboystwá/ á owszem ten co to w swey obronie vczyni/ á kto broniąc ćiáłá á żywotá swego/ vdźiáła tho/ ma być rozumiano/ że słusznie á nieprzeciw práwu to dźiáła. Lotry thez ná drogách/ kożdy zábić może. Abowiem ten kto sye broni/ słusznie tho czyni: á ten kto sye ná drugiego syega/ niespráwiedliwie tho dźiáła. Speculo Saxonũ lib.ij,articulo 69.

GWałt kto vczyni w dźień Swięty/ tedy bronić go tho niemoże: Ale przedsye ma być sądzon/ thež y dniá Swiętego/ gdźieby był poiman. Specu:Saxo:lib.ij,artic:10.et articulo 66.

GWałtem kthoby komu Imienie wźiął/ ktoreby nań miáło spáść/ niedoczekawszy śmierci tego po kthorymby ie spadkiem miał wźiąć/prawo swe tráci. y Syn może być wydźiedźiczon/ thym obyczáiem/ gdyby odiął imienie Rodźicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxo: libro iij, articulo 84.

NIEśliby kthory człowiek był ránion/ á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ ále że mu inna choroba przypádła: tedy ma tho stać przy świádectwie Lekárskim/ ktorzy ránnego le... A ieśli gdźie sye tho stanie/ że iedno ieden Lekarz ieſt/ tedy ma stać na iego świádectwie/ á zwłaszczá gdyż ná wielu mieystcach táki Lekarz przysyegły bywa. A ieśliby vmárł trzeciego dniá ránny/ thedy iuż ma być rozumiano że z rány vmárł. Speculo Saxon:libro ij,articulo 16.

ZAbićie głowy w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być cáłym Wergieltem/ tho ieſt

dwádźie-

dwádzieściá złotych Polskiey monety: Ale wedle zwyczáiu/ ktory sye w Polskim Práwie zácho wywa/ Tedy s tych Miast/ w ktorych wżdy są ludzie znákomitszy / zá głowę Trzydzieści grzywien. W mnieyszych Miásteczkach Piętnaście grzywien. We Wsi/ Dziesyęć grzywien.

KOmu wezmą Jmienie gwałtem / álbo s niego wybiją: Napierwy/ nizli sye też tá spráwá przetoczy álbo dokona / ma być w dzierżenie wrocon wybity. A gdzieby go do Práwá ciągniono/ álbo pozywano / niepowinien odpowiedáć/ ążby mu pierwey imienie wrocono/ ktore mu gwałtem wzięto. Speculo Saxonum lib ij, articulo 10.

CJ co zábijáią Oyce/ Mátki/ Dziádá/ Ciotkę krewne swoie/ álbo áczby sam niezábił/ że o tym wiedział / álbo náprawił: zászyty w worze z zwierzęty/ ktore są w Práwie nápisáne/ ma być w wodę wrzucon / á vtopion. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 14.

NA Gwałcie álbo ná złym vczynku kogo poimáią: ná Rękoiemstwo nie ma być dan: iáko o tym Specu:Saxon:libro iij, artic:9. Et Iure Municipali artic:117. Ącz też przy/ thedy go

to wspomoc niemoże: Abowiem Powod sámosyodm go poprzysyądz á dowieść nań może. Ortelu też łáiáć: á przeto przeć sye niemoże/gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: álbo thez vczyniwszy że vcieka/imą ij wtym: álbo iesli krádzione rzeczy w iego skrzyni/álbo komorze/gdźie sam klucz nosi naydą sye: oprocz żeby kto inny klucz nosił/álbo żeby go indźie chował/żeby go ktho dostáć mogł: álbo żeby były rzeczy ták máłe/żeby ie mogł dziurą álbo oknem wrzućić/Tedy sye o tákie rzeczy spráwić może/że ich nieukradł/áni o nich wiedźiał. Speculo Saxo:lib.ij,articulo 35.

Kto zábije vmyslnie/wedle Práwá ma być karan. Kto zábije przygodnie/iż tho iáwno bedźie/gárdłá stráćić niepowinien/iedno zápłáćić.Speculo Saxonum lib.ij,articulo 38.

O Rány nie może być obwinion/iedno ieden z drugimi czynić może iáko s pomocniki/iż sye mogą odwieść: A wszákoż y pomocnicy iesli sye znáią/że bili/Tedy bedą ták winni/iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum libro iij, articulo 46.

Za gwałtowne rzeczy poczytáią/co w Práwie Máydeburskim zową Manuale factū,

Złodzieystwo kogo ná nim vchwycą: Mężoboystwo/vmyslne/nie przygodne: gwałt domowy: álbo też y gdzie indzie rozboy: v kogo też rzeczy krádzione naydą wiego komorze/gdźie sam klucz nosi/ czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxon:lib:i,artic:26. Et lib:ij,arti:35. et artic:54. Et Iure Muni:artic:27. et artic:115.

Gdyby kto miał krzywde od kogo/á práwem tego niedochodząc/samby sye tego mśćił: tedy práwo iuż swoie tráci. Bo nikth w swey rzeczy Sędzia nie ma być/áni sam sobie spráwiedliwośći dźiáłáć/á gwałthu drugiemu. Speculo Saxo:libro iij, articulo 13.

Sine rány kto obwiedźie Vrzędem/á vkáże ie: bliszszy iuż ná nie dowieść niżli ten/kogo winią/gdyby przał á chćiał sye odwieść. Iure Municipali articulo 89.

Gwałtem nikth nikomu imienia nie ma bráć áni dźierżenia odeymowáć: áleżby pierwey práwem tego doszedł/iżby mu dźierżenie przysądzono. Jesliżeby też rzecz kto swoie nálazł v kogo/á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráci. Jesli thez kogo gwałtem z dźierżenia wypedźi/iáko Gwałtownik/ma być karan. Jesliby thez

kto mnimał że iego rzecz á wziął cudzą: tedy gdy przysyeże / że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz stoi ma zápłáćić: gdźieby tego niedowiodł przysyegą/tedy ma być karan/iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib.ij, articu: 70. A ktho co gwałtem dźierży á nie zá żadnym Práwem / tedy dawnośći w tym niemász. Specu:Saxo: lib:iij,articulo 4. Et libro i, artic:29.

Gorące Práwo kogo imą ná nim/że mu o gárdło idźie/iako o Mężoboystwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ thedy oprocz słuszney przyczyny / iżby ná ten czás przećiw tákiemu niemożono postępić: o gárdło iuż tháktiemu nie idźie / ále płáćić á dosyć czynić ma. Spec: Saxon: libro ij,artic:9.et libro i,art:66.

Gwałt domowy / álbo gdyby kto złodźieiá w domu swym zástał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż początek skárgi / á zá tym pokonáć go sámosyodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć niemożono. Speculo Saxon:lib: ij,artic:64. Et Iure Municip:articu:36. et articu:37. A gdźieby zá rázem gwałtu nieobwołano: tedy iuż sye bliszszy odwieść obwiniony. Iure Municipali articu

lo 38.A tákie

lo 38. A tákie występy gdźie ie obwołáią / á dowod iuż ná nie bedźie iásny / Thedy iuż poprzysyegáć nietrzebá. Speculo Saxo: lib:i, articulo 15. Et Iure Mun:articulo 40. A iáko złoczynice/o ktory iáki występ máią być karáni/tedy to iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 13.

Za Rány nieszkodliwe szelągow trzydźieśći: á Sedźiemu zá winę/szelągow osm. Speculo Saxo:lib.ij,artic:16. Támże w tym Artykule stoi: Gdźieby thez pálec álbo ząb wyćieto álbo wybito/ zapłátá ma być / Wergieltu dźieśyątą część:to iest kopá/á Sedźiemu szelągow sześćdźieśyąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiego/są ieden zá dwánaśćie pieniedzy. A wszákoż práwo pospolite to iest Státuth Koronny / obmawia ták / że o rány y o głowę w Mieśćiech y we Wsiách nie Máydeburskim práwem ále Polskim ma być sądzono. Aczkolwiek tego nie nápisano/ po czemu głowá ma być płácona / Człowieká Mieyskiego : A wszákoż z zwyczáiu ták dźierżą/ iż s tych Miást gdźie są wżdy ludźie znákomitszy / álbo kupieccy / thedy zá głowę Trzydźieśći grzywien. Z Miásteczek tych mnieyszych thedy piethnaśćie Grzywien. Zá Kmiećia Dźieśyeć Grzywien.

KV gwałtowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Spec: Saxon: lib. i,articulo 53. Kthoby nie bieżał/w karánie vpada. Speculo Saxonum lib.ij,artic:71. A wszákoż w Mieśćiech zwyczay á postánowienie iest / iż nie wten czás gdy kto ná gwalt woła / ále gdy zádzwonią ná Ratuszu ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego/ snadźby kto pijány/ álbo szalony záwołał/zá máłą álbo zá żadną przyczyną/zá czymby sye mogło wiele złego sstáć : ále gdy zádzwonią / iuż iest znák/ że to idźie s stárszych/á z vrzedowego roskazánia. A thák w Mieśćiech máią thego pilnie strzedz / áby dzwonek ták był chowan / á opátrzon / áby dzwonić weń nikth niemogł/iedno kiedy vrząd roskaże: zá dobrą bácznośćią / áby sobie w tym szkody nieuczynili / á nie vpádli w ty pokuty/ ktore w Polskiey Koro=ny Práwie ná to są postáwione.

O Złodzieystwách/ o krádzionych álbo nálezionych rzeczach.

KRádzione rzeczy niemáią idź nikomu ku pożytku: ále ktoby ie zástał máią mu być wrocone: á dawnośćią sye nikth w tym niemoże bronić / choćiaby dawno kupił krádzioną rzecz : A zwłaszczá w thych rzeczach tym wiecey/ktorich iáwnie nieukázuią: Ale chocby rzecz widoma / iedno że krádziona / iáko koń/ bydle/ ktoby s kąd przyiał á poznał / thedy w tey rzeczy dawnośc nie idzie : A wszákoż niemoże być rozumiano / áby sam vkradł / gdy tego nietáił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36. Et Iure Municip: articulo 56.

KOniá gdy sye kto imie v kogo/ álbo rzeczy krádzioney : thedy gdy sye ćiągnie ná zawodzce ten v kogo zástano / ma mu być dopuszczono. Iure

czono. Iure Munici:articulo 132.et artic: 135.

NIe rzeczy należioney ktoby niewrocił: á nayda ią v niego/ ma być karan iako o złodzieystwo. Tákże też v kogo by kradziona rzecz záſtano/w iego ſtrzyni/álbo w iego komorze/do ktoreyby ſam klucz nosił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodzieyſtwo: oprocz żeby ták máła rzecz byłá/ ktoraby oknem wrzucić mogł: tedy ſye ſpráwić ma że niewiedział. Speculo Saxo: libro ij,articulo 35.

ZŁodzieyſkie rzeczy v kogo zoſtáną/ á dowiodłby że ie kupił/ ieſli nie Jſtcem/ thedy Litkupniki: thedy mu iuż o karánie nieidzie/ Ale zá co kupił/thedy ty pieniądze tráci. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36.

GDyby kogo obwiniono o rzecz kradzioną/ ktoraby v niego záſtano/ á on by záſtepce poſtáwić niemogł/ od ktoregoby to miał: tedy gdy ſye Litkupniki wywiedzie/ iż tho kupił/ o gárdło mu nieidzie: Ale powinien to co v niego záſtano gdy dowiedzie then czyiá rzecz ieſt wrocić: álbo ieſliby tey rzeczy niekrył/ á iáwnie ią vkázował/ ieſli ná koniu/ iżby ná nim iáwnie ieżdził/ Tedy zá dowodem tego/czyiáby to rzecz

była własna vkrádziona / powinien wrócić: á nic innego o to niepokupi / ten co v niego záſtáno/iedno te rzecz tráci. Speculo Saxonum lib. ij, articulo 35. et libro iij, articulo 36. Et ad idem Iure Municipali articulo 56.

KRádziona rzecz ſwoie / gdyby kto v kogo záſtał/niema iey gwałtem bráć: A ieſliby ią gwałtem wziął / może być poiman / y przed Sądem o to obżáłowan. Iure Munici: artic:27. et artic:112. Et Speculo Saxonũ lib.ij,articulo 25. Et articulo 70. et articulo 35.

KTo co naydzie á niewroći / álbo chowa ſkryćie/á potym to naydą v niego: za złodzieyſtwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodzieyſką kupi/tákże ią też chowa ſkryćie. Ale chociá kto rzecz złodzieyſką kupi newiádomie / á nie tái thego/ niechowa iey ſkryćie / okázuie ią iáwnie/ ten zá złodzieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij,articulo 37.

ZLoczyńſtwo/czworákim obyczáiem może ieden popełnić: ieſli ſam co vczynił / ieſli rádził innemu ná to: álbo ieſli roſkazał: álbo ieſli złoczynice przechowywał / álbo rzeczy / thák złodzieyſkim obyczáiem od nich bierze. Speculo Saxonum

xonum libro ij, articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51. ∴ ∴ ∴ ∴

ZBoże álbo owoce/ gdy kto wnocy s Polá vkrádnie/ álbo s Sádu/ álbo z Gumná/tedy ma być obieszszon:á zwłaszczá o zboże. A iesliby wednie kradł/Tedy ma być sciet. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxon: lib.ij, articu:39.

O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiedáć / po smierci swego Oycá álbo Brátá: oprocz izby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem/ po ktorych spadki biorą: álbo izby doswiadczono/ izby thákie rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ie wzieli/y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, articulo 6.

O więźniach á o Złoczyńcach.

Więźnia żadnego Vrząd żadny áni nikth nie ma puśćić / bes iego woley. Gdy też ktho kogo da wśádźić o dług álbo o iáką swą krzywdę / á do Kaźni go przyymą / w Mieśćie / álbo thesz we Wsi : A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił / Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bes dobrowolnego wypuszczenia / Thedy ma przysyądz Sędźia / to iest Woyth álbo Burmistrz / iż do tego przyczyny niedał. vt de hoc Iure Munic:artic:17. A powinien Sędźia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę / gdźie sadzáią / iáko o tym Iure Municipali articulo 59.

Gdy kogo wśádzą żeby ná gárdło syedźiał: iesli ij dádzą ná rękoiemstwo / thedy wedle Máydeburskiego práwá / iuż mu o gárdło nie idźie / Ale ma iuż być innymi winámi álbo pokutámi karan. Speculo Saxo:lib:1, articulo 65.

Et Iure Municip:articulo 27.et articulo 117.

NA śmierć nikogo ſkázáć niemáią/iedno álbo áż ſye ſam wyzna / álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: y áczby złodźiey kogo powołał / y śmierćią tho ſwą zápieczetował/ Tedy ten kogo powołał/ może ſye odwieść ſwą przyſyegą: oprocz żeby inne świádectwo á dowod przećiw iemu było. Speculo Saxonum libro iij,articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć / á onby ná Cmyntarz vćiekł álbo do Kośćiołá: tákiego Kośćioł niema bronić. ¶ Żyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł: choćiaby ſye też krzćić obiecował: może być wźiet / á owſzem gdźieby ſye bronił/ gdyż żydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo:lib.ij, artic:2. Thez Sługi niewolne ktho ie ma: Tátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić niema / y owſzem wydáć. Co kośćioły łupią álbo gwałcą/ thez ich bronić niemáią / álbo co Dźiewki álbo Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki / álbo iáwne Cudzołożniki/ gdyby ie goniono/ żeby tám vćiekáli/niemáią ich bronić. Iure Municipali artic: 9.

CVdzołoſtwá iáwne/ty máią być záwſze ká-

ráne / ták Mężczyzná iáko białegłowy : nie ma tego vrząd nigdzie dopuścić: y owszem gárdłem o to wedle práwá záwsze karano. Speculo Saxo: lib.ij,artic:13. Et lib:iij, articulo 1.

TEż in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teraz ty rzeczy bárzo sye zábieżáły/że nikogo o to niekarzą : á też pan Bog kazni dopuszcza/ o iáwne rzeczy/ iáwnie kárać raczy.

O Pożodze.

POżogá iż to iest zły á okruthny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o pożoge ma czynić : iż gdy go obwinią przed Práwem / iż spalił Dom/ Gumno : Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánowáć / troie osminaście swiádkow : A powod ten kto żáłuie/ komu sye krzywdá y szkodá stáłá / ma obráć s nich osminaście s kthorymi obwiniony przysyądz będzie powinien. A gdzie-

by ſye nieſpráwił / thedy gdy go powod poprzy ſyeże / ogniem ma być ſpalon : czym zgrzeſzył / tym ma pokutowáć. A táki Sąd o pożoge / thedy Polſkim Práwem ſądzą / á nie Máydeburſkim / ácz też y w Máydeburſkim práwie o tym nieco nápiſano.

O Sfáłſzowániu iákiey rzeczy álbo kupiey.

RZecz iáką gdyby kto przedał fáłſzywą / A then co kupił winił go o tho / że mu rzecz fáłſzywą przedał : Jeſli ſye przy że nie przedał / álbo ácz ſye zna że przedał / ále powie / że niewiedział / á nieprzyrzekał mu zá fáłſz : tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma nań dowieść / że mu zá dobrą kupią przyrzekł. Iu-

re Municipali articulo 99.

BDźie by kto ná kogo fałszywie skárżył / á ten obwiniony / zá tą skárgaby ćieszkość iáką / álbo więzienie podiął: gdyby sye tego potym spráwił / że był niewinnie oskárżon: tedy ten co nań żáłował / toż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxon: lib. i, artic: 69. Et Specu: Saxo: lib: ij, arti: 8. Et Speculo Saxonũ libro iij, articulo 69.

O Opiekunach.

OPiekuni vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyski powinien opátrzyć: áby Opiekunowie sye viśćili / áby Dźiećinnych rzeczy nieutráćili: Oprocz tych Opiekunow / ktore Oyćiec vstáwi / ći niepowinni Istoty czynić. Speculo Saxon: lib. i, artic: 23. Et Iure Municip: articu: 26. et articu: 49.

OPiekuny może kożdy vstáwić Dźiećiam

swym/

ſwym / mimo inne przyrodzone / Tylko áby tho vczynił przed Sądem / á powiedział przyczyny / czemu to czyni. Opiekun theż przyrodzony / powinien Inwentarz vczynić / y viſcić Syerotam ich dobro / áby im tego nieutrácił. Y niemoże Opiekun ſkáźić / zniſzczyć / imienia Dźiecinnego áni przedáć / záſtáwić / áni z dźierżenia ſwego wypuśćić. A gdźieby sieroty vmárły / ktorymiby ſye opiekał / Tedy y tym ná ktore ſpadek po nich przyidźie / powinien liczbe czynić : iáko o tym Speculo Saxonum lib.i, articulo 23. Et ad idem de Tutoribus lib.i, articulo 42. Ale ći Opiekunowie / ktore Oyćiec vſtáwi / mimo przyrodzone Dźieciam ſwym / ći niepowinni tákiego Inwentarzá czynić: A to s tey przyczyny / iż nie ſámi do tego przychodzą / ále ie Oyćiec vſtáwił / y wierzył im tego / Tedy wſzytká ſpráwá Opieki / iuż ná ich wierze zależy. A iákie imienie Opiekun weźmie w ſwoie opieke / thákie záſye wroćić powinien. A ieſli ma z Dźiećmi imienie ſwoie ſpolne / nierozdźielne : tedy gdy Dźieći ku látom przyydą / imienie ſnimi rozdźieliwſzy / powinien im liczbe czynić á imienie im ſpuśćić. ☞ Też Opiekun gdźieby iáſne długi zápiſáne / álbo z Dekretu Sądowego / á ſpráwiedliwe ich Oycá płáćił / á ony by thego przyiąć niechćiáły: tedy bliſzſzy Opiekun tego dowieść wedle Prawá / niżliby ony tego odeprzeć

miáły.

miały. Iure Municipali articulo 26.

OPiekun przyrodzony gdzieby Inwentarzá nieudziáłał: thedy powinien wszytki długi zápłácić/ choćby máiethnośći Dziedzinney ták wiele niebyło. Speculo Saxo: lib.1, articulo 6, et articulo 23. Gdyż to kożdy ku szkodzie czyni sobie/ kto sye wedle Práwá nie záchowywa.

OPiekun/ Niemoże imienia Dziećinnego przedáć/ áni záſtáwić iedno s tych przyczyn: Naprzod gdzieby przyszło Wiáno zápłáćić/ żeby go Niewiáſtá czekáć niechćiáłá/ á niebyło ſtąd inąd zápłáćić/ żeby gotowych pieniedzy niebyło/ iedno z imienia Dziećinnego/ muśiáłoby ſye płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdzieby táki głod przyszedł/żeby inák wyżywićſye ty dzieći co w opiece ſą niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy/ ſłusznie ná ten czás w táką przygode mogą być przedawáne. ¶ Trzećia/żeby broniąc Imienia dziećinnego/nákłádáiąc ná práwo/álbo broniąc ich od gwałtu/żeby Opiekun innák obronić ich niemogł/ prze vboſtwo ich: álbo gdzieby też rzeczy sierocce/ v żydow były záſtáwione/ żeby szłá ná to lichwá/álbo ine szkody ſtąd przychodziły: álbo długi iáwne/ná ktorichby były álbo zápisy álbo Chyrográfy/ktoreſye s Práwá płáćić mu-

ſzą: oprocz tych przyczyn ktore ſye nápiſáły / prze żadną inną przyczyne niemoże imienia Dziecinnego przedáć/záſtáwić Opiekun. A wſzákoż kożdey przyczyny s thych Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich imienie było przes Opiekuná roſprzedano / Práwem tego doydz mogą : oprocz gdzieby Opiekun vkazał / że ku ich ſye tho pożytku ſtało: tedy chcąli imienie mieć/temu kto kupił muſzą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku látom / tedy ku tákowemu imieniu niemogą przychodzić dłużey / ieno poki rok y dzień niemimie / to ieſt rok y ſześć niedziel : gdyby byli támże præſentes, gdzie imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwonem. Ale ieſliby ie w cudzych Ziemiách chowano/ thedy im dawność nieidzie/ iedno we Trzydzieſci lat/y w rok y wdzień/to ieſt w ſześć niedziel/ iáko o tym Iure Municipali articulo 26.

SIeroty bes Opiekunow ſwych nic czynic niemogą. Opiekuná też niepożytecznego/ á ſzkodliwego/ przed Práwem może Mátká/ álbo Bábá Dziecinna obżałowáć: á Opiekuny tákie siedmią swiádkow máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápiſano/ że Niewiáſty niemogą nic czynić/áni winić nikogo/iedno o ſwą własną krzywde. A wſzákoż oſobne práwo vczyniono dla

nionо dla sierot: że źli Opiekunowie mogą być
przes Niewiáſte obwinioni. Speculo Saxonum
libro i, articulo 41. Et Iure Mun: articulo 26.

OPiekun gdy Dźieći ku látom przyydą/po-
winien Imienie ſpuſćić: A gdźieby nie-
chćiał ſpuſćić/Tedy ma przywieść ten kto imie-
nie ſwe mieć chce/przed Sąd dwu przyrodzo-
nych z rodzáiu Oycowſkiego/á dwu z rodzáiu
Mátczynego/ktorzy máią wyznáć látá iego: te-
dy mu Sąd ma przykázáć imienie: á Opiekun ie
powinien ſpuſćić. A látá Dźieciam Páchole we
czternaſćie lat/á Dźieweczká we trzynaſćie. Iure
Municipali articulo 26.

OPiekun opieke tráći/gdy ſye niewiernie
wopiece záchowywa/álbo ieſli był wnie-
przyiáźni z Oycem tych sierot/ktorymiby ſye o-
piekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy źle
rozſzáfował/przedał á vtráćił: álbo ieſli Dźie-
ćiam pożywienia niedawa: álbo ieſli nieudźiá-
łał Inwentarzá rzeczy Dźiećinnych: álbo gdy-
by pieniedzy kthoreby z Opieki przychodźiły nie-
kładł sierotam/álbo imienie ich niewiernie ſprá-
wował: Thedy tákiego Opiekuná mogą winić
Mátká/Bábá/Ciotká tych dźieći/ktoraby iedno
wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też then Opiekun / długow Oycá ich ná nich / będąc sam ich Opiekunem dochodźił / nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekuná gdźieby niebyło/tedy pan wierzchni/ álbo vrząd Ráyce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny/ ktore zową Láćinnicy Curatores, Speculo Saxon:libro i, artic:41. et articu: 47. Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekun niemoże imienia Dźiećinnego kupić/áni sam przes sye/áni tym obyczáiem/ iżby innemu przedał / á on potym od niego dostał: czego niema czynić/ dla podezrzenia y oszukánia. Speculo Saxonũ lib. i, articulo 44.

Opiekunow Máthká powinná od vrzedu prosić Dźiećiam swym/ gdźieby Opiekunow niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / thedy gdyby Dźieći zmárły / spadku nie będźie sye mogłá po nich domagáć / wedle Práwá Cesárskiego / do ktorego sye vćiec máią / gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 23.

Napisano dostátecznie w Práwie/ áby sieroty niebyły

roty niebyły niwczym oszukáne : y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż máło ich/co to dzierżą/Przyaćiele o to niedbáią/ Vrząd tego niedozrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy sierotam dzieią/ ták iż Dzieći ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyydą/ábysye im to spełná wroćiło / co im spráwiedliwie należy : á zwłasszczá gotowe pieniądze/y inne rzeczy ruchome: O co sye trzebá bać gniewu Bożego / y karánia zá to tym ná ktorych to noleży.

O Dzieciach kthore lath niemáią.

DZiećie poki do Lath rostropnych nie przyydźie / o żadny wysthep ná gárdle nie ma być karano : Jesliby thez kogo zábił / álbo ochromił : Thedy Opiekun z iego Jmienia powinien tho nágro-

dźić/y zápłáćić: tákże y ſzkody/ ktoreby dźiecie vczyniło/ gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźiono. A ieſliby kto Dźiecie zábił/ zápłáćić ie ma iáko głowá mieſye. Jeſliby też ktho cudze Dźiecie miotłą álbo záwłoſy ſkarał/gdy iedno przyſyęże/ iż to vczynił zá wyſtepem iego: nic zá to nie pokupi. A wſzákoż Dźiecie niegdy bywa karano/ zá wielki wyſtemp/ktore iuż ieſt bliſko lat roſtropnych: Ale ieſliby był ieſzcze bliſzſzy Dźiećinſtwá niżli lat vſtáwionych/to ieſt Czternaśćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zań zápłáćić ma. ¶ Dźiecie/á ſzalony/gwałtu vczynić niemogą: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyſlnie á dobrowolnie: á dźieci y ſzaleni / ći rozmyſłu niemáią: A thák ná gárdle niemáią być karáni/ tylko ſzkody ktore vczynią / máią być płácone. Speculo Saxonum libro ij, articulo 65. et libro iij, Articulo 3. Et Iure Municipali articulo 38.

Dźieći gdy Oyćiec vmrze/ niepowinny żadnych długow płáćić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátkę/ ieſli im czego Rodźicy nieodumrą / á ieſli po nich żadnego ſpadku niebiorą: A ieſli wezmą / thedy powinni bedą długi płáćić. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10. Et libro i, articulo 6.

Dziecie iesliby kto wsádził ná koń/ták twár douszty/kthoryby zádzierżeć sye niedał/á przesto by ono Dziecie zábił: pan onego koniá powinien zápłácić/iáko wedle práwá iest/ iesli koń swoy mieć chce. Speculo Saxonū libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámenciech.

Testámentem áni Meżczyzná áni Zeńskie pogłowie/ imienia swego/nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie stoi iż ostáteczna wola ma być kożdemu wypełnioná: tho sye ma rozumieć/o tych kthorzy wolni są/ w swym imieniu/ gdy tho vczynią we zdrowiu/y będąc w dobrey bácznośći: thedy tákiego Testámentu/gdzieby siedmią świádkow doswiád-

czono / álbo iżby przed vrzedem táki Testáment był vczynion: Dziedzic dzierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / thy może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye tho iedno rozumie o tych rzeczach ktore może Testámentem legowáć / to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municip:artic:65.

TEstámentem też Zoná iáko y ktho inny/ niemoże nic oddáć/bes przyzwolenia Meżowego/y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć chociaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. et articulo 52 Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámenthu siedmią świádkow dowodzą/gdzieby vrzednie nieuczynion/á wiáry mu niedano. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem prze to niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dziedziców: A s tey przyczyny to vczyniono / iż Oycowie niebáczni/ álbo nie miłosierni / ostáwowáli Dzieci swoie w vbostwie: oddawszy Testámentem / od Potomstwá swego / iż nic álbo máło Dzieciam zostawiáli/ co było przeciw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono/áby Dzieciam

máietność ich ostáłá: ktemu też ktho co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czásu/ poki sam tego vżywáć może: Abowiem ktho co oddawa po śmierći/ iuż to nie iego/ ále iego Dziedzicow. Zoná też czyiá niema być o to winioná/ kiedyby tákich rzeczy co zgineło. Speculo Saxo:lib.i,articulo 52.

O Zastáwnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEsliby ktho komu rzeczy stoiące álbo leżące zástáwił álbo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek chćiałby przeć/ iżby w naymie dzierżał álbo w obligácyey:

bligácyey. Tedy ten kto náiął/bliszszy sámotrzeć przysyądz/niżli on komu zástáwiono/ álbo náieto/ przysyęgą by sye miał odwieść: oprocz thego/ iżby ten Dzierżawcá mogł vkázáć/że tám iákie dziedzictwo ma/ álbo iżby mogł vkázáć/obrone kupná swego:tedy ze dwiemá swiádki gdy przysyeże to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ktore sye iáwnie nieukázuią: tedy przysyęgą swą może odidź. Ale gdzie o rzecz iáwną/ktora sye pokázáć może kogo winią: tedy kto żáłuie bliszszy nan dowieść s swiádki sámotrzeć: Oprocz żeby kto vkazał/ rzeczy/ á powiedział/że są iego włásne rzeczy/á nie tego co żáłuie:tedy bliszszy dowieść mimo Powodá/że tho są iego rzeczy włásne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

POżyczy kto álbo záſtáwi koniá/száty álbo kthorekolwiek rzeczy ruchome/ ieśli then komu zástáwią / álbo pożyczą/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra / álbo by mu też vkrádziono /thedy then ktho zástáwił/ swych rzeczy pátrzyć á vpomináć sye ma/nie v kogo innego/ iedno / themu v kogo zástáwił. Jesliby thez vmárł ten v kogo zástáwiono/ Tedy od iego Potomká máią tego pátrzyć á dochodzić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

Pożyczána rzecz kożdy powinien wrócić nieskáżoną / niepogorszoną / álbo ták zápłácić wedle ważnośći. ¶ Ale ktho da rzeczy ku chowániu / iáko Láćinnicy zową in depositũ, ku wierney rece: iesli zgore / álbo vkrádną / álbo nieprzyaćiel weźmie: tedy gdy przysyęgą dowiedźie ten co mu chowáć dano / że wtym zdrády álbo oszukánia nieuczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płáćić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywasz / álbo vżywáć możesz: A thák wroćić nieskáżone álbo zápłáćić ma. Ale to co schowáć dádzą / poniewaź vżywáć tego niemoże / tedy też płáćić niepowinien / iesli zginie gdy iedno dowiedźie / ten kto chował że w thym oszukánia żadnego nieuczynił. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 5.

Zástáwiłby kto v kogo bydle iákie / koniá / álbo mu náiął: gdy zdechnie / Tedy ten kto ie chował / gdy przysyęże / że nie iego winą zdechło / áni dał temu przyczyny: thedy go niepowinien płáćić: tylko to tráci co ná nie dał / álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

Gdyby kto máiąc imienie w zástáwie budował: Tedy gdy imienie wykupią / ten

co budował/ może ono znieść chceli/iáko swe. A ten ktoby wykupował / niemoże mu thego bronić. Ale ieśliby co zbudował/ albo opráwił/ w tym domu kthory mu záſtáwiono/czegoby w onym domu trzebá / iżby pobił álbo opráwić dał/ bes czego by dom bes szkody być niemogł : tedy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho/ co ná opráwe náłożono. Iure Municip:articulo 140.

Rzeczy pożyczáney niemo nikth kczemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. Ná przykład: náieto by iednemu koniá ná mile : á onby ná nim iechał dáley : A ták w tey mierze powinien szkode płáćić / ieśliby sye kthora przes tho stálá. vt de hoc Speculo Saxonum libro i,articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

Pożyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał schowáć. Speculo Sax:lib.iij,articu:5.

Kto ku chowániu rzecz ktora od kogo bierze/ ma iáwnie bráć : dla tego/ á snadźby mu dano rzecz krádźiona chowáć/ kthoraby potym v niego nálezioná: tenbysye przał coby schowáć dał.

wáć dal. Thedy v kogoby ią náleziono / o złodzieystwo mogłby być obwinion. Speculo Saxonum lib.ij, articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádzioną táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxon: libro iij, articulo 5.

Gdy kto pożyczy / álbo záſtáwi rzecz kthora ſwoie á zginie / álbo ią vkrádną: v żadnego innego ſye iey niemoże vpominác / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule lib.ij, articulo 32, że kto by ſwą rzecz nálaſł / v kogożkolwiek / tedy iey dochodzić może: tho ſye ma rozumieć / o rzeczach krádzionych / á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney / álbo záſtáwioney rzeczy / niema ſye ni vkogo włoſniey vpominác / iedno tám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

O Naiemnikach/ á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie / gdzieby nan żáłowano / żeby naymu nie zápłácił / á onby powiedział że zápłácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć że zápłácił. álbo Pan gdzieby chciał dowieść/ że mu niezápłácono / bliſzſzy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czáſem Naiemnikowi/ ten co náymuie/gdy mu Czynſzu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy ten co iego imienie ieſt/ chce tám ſam mieſzkáć/álbo tám budowáć:álbo gdzie by Naiemnik wonym domu niepoczeſnieſye rządził á ſpráwował. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59. Et Iure Municipali articulo 140.

GDy kto naymie dom álbo grunt/rolą.etc. ſzkodá ktoraby ſye kolwiek ſtáłá: tedy nie tego co náiął / ále co mu náieto ieſt / gdzieby iedno dom álbo imienie wcále zoſtáło : thák iáko mu náieto : Ale w innych rzeczach / iáko w po-

żytkach / szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożythek ma / nieda wiecey iedno co smowił: tákże thez gdzie szkode ma / niema dać mniey / iedno táko smowił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

GDy ten vmrze co náiał / thedy Potomkowie mogą Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 77.

NEsliby Pan chćiał ruszyć Naiemniká z Jmienia ktore mu náiał / álbo żeby on thez chćiał odidź á w tym naymie dáley syedźieć niechćiał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczás opowiedźieć: iesli vmrze Naiemnik / Potomek iego powinien z onego imienia zápłáćić / tákoby on sam zápłáćił. álbo iesli tez Pan vmrze / tedy themu ná kogo imienie przypádnie / ma być zápłácono. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká / gdy mu Czynszu niezápłáći / poćiądzáć / niepozywáiąc go do Práwá. Iure Municipali articu: 140

O Szkodách domowych.

STrzechy dáchowey swego budowánia / niemoże nikth ná cudzą ziemię puścić:y powinien cześć Dworu swego grodzić: Gdzieby tego nieuczynił / szkodę kthorąby Sąsyádowi vczynił / powinien nágrodzić. ¶ Gdzieby też Sąsyad ná Sąsyádá skárżył / s ktorymby miał ściane spolną / ażeby sye ściáná kázilá / dla stárości / żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma tę rzecz przed Vrzędem opowiedzieć áby go wthym vpomioniono / áby społem s Sąsyádem budował. A iesli nieskárży ten co sye szkody boi / á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsyad ktory przyczynę szkody dał / opráwić to powinien: ále ono drzewo co vpádnie do dworu sąsyádowego / Sąsyádowi przyydzie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić / áni kłáść do cudzego domu / álbo dworu / bes przyzwolenia tego / kthoremu by to ku szkodzie było: Albo żeby s tym brzemieniem

dom álbo

dom albo on dwor kupion/ żeby to mogł zá práwem vczynić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49. Et Iure Municipali articulo 126.

KOminy/ Wychody/ Chlewy swinie/ od ściány albo od ogrodzenia Sąsyedzkiego/ bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y kożdy komin/ piec swoy/ ma thak opátrzyć/ áby iskry ktore lecą domowi sąsyedzkiemu/ nieszkodziły. Wychody też ktore ktho czyni/ podle domu Sąsyádá swego: tedy áż do ziemie ma ie záwrzeć. Te vstáwe vczyniono/áby ieden drugiemu szkody nieczynił/ áby kożdy piec swoy álbo komin opátrzył/ áby z iego niedbáłości szkodá niebyłá. A iesliby thakiego opátrzenia vczynić niechciał/powinien istote vczynić: iesliby szkode vczynił/ áby zá tho dosyć vdziáłał. Abowiem chociaby Sąsyad oto nieżáłował/ przed tym: A wszákoż gdzieby sye szkodá stáłá:powinien opráwić/ dla tego że tho práwem opátrzono/y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 51. Et Iure Municipali articulo 124.

DOm gdyby kto chciał budowáć álbo murowáć: iesli Sąsyad chce snim spolną ściáne budowáć/ á nakład snim społem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego

13

nie vſtąpić / iedno ſpołu ściáne budowáć / álbo murowáć. Ale ieſli Sąſyad niechce budowáć / á nakłádu vczynić / Tedy temu kto buduie powinien mu vſtąpić dla wywiedzienia ściány plácu domu ſwego dwá łokćiá ná fundámenćie / á ná gorze łokieć : á tho dla tego nakłádu ktory czyni ten co buduie / że też te ściáne będzie miał ſpolną ſnim / iáko y ten co buduie. A tho ſye ták záchowywa z zwyczáiu : A dobry zwyczay / tedy ieſt zá práwo / ácz piſánego práwá w kthorey rzeczy nie będzie.

Dom álbo budowánie ná czyim grunćie ieſt: tedy zá gruntem idzie: to ieſt ná czyim grunćie ieſt / tedy tego ma być y budowánie : to ſye rozumie / gdyby ktho co ná cudzym grunćie zbudował / Tedy gdy wykupią z reku iego ono imienie / iuż ono budowánie przy imieniu zoſtawa. Speculo Saxonum libro ij, articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

Dkno kto vczyni do cudzego domu: gdzieby ná tym domie / álbo brzemie álbo obowiązek / álbo powinowáctwo niebyło żadne / przeco by to vczynić mogł : ma to záſye ſwym koſztem zápráwić / áby Sąſyádowi tym nieubliżył. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

DOm Sąsyádá swego ktoby skáźił/złamał czásu ogniá boiąc sye áby dla niego niezgorzał: ieśli tám ogień doydźie/ ten co skáźił niepowinien zá tho nic dáć. Gdźieby ogień niedoszedł/ powinien tho zásye opráwić / gdźieby tho swą wolą vczynił/ nie z roskazánia vrzedowego tedy to sąm powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikth niema drugiemu czynić. Pásterzá nikth niema chowáć osobnego / gdźie wszythká Wies pásterzá chową: dla thego áby pásterzowi płacey kthorą ma zá prácą nieumnieyszáło sye. Speculo Saxon: lib.ij, artic: 54. Abowiem gdźieby wolno kożdemu pásterzá chowáć / á pásterzá pospolithego/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim / gdyby pospolitego Pásterzá niebyło : á vboższy prze chudobe/ pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

WE Wsi álbo wMieśćie cokolwiekſye stánie/ ku pożytku ich /áczbysye ná to wszytcy niezwolili: tedy ná co wietsza cześć przyzwoli/ ná to też ma przyzwolić mnieysza cześć ludźi. Specu: Sax: lib. ij, artic: 55.

O Zwierzetách ſzkodzących.

NJes/ kiernoz/ byk/ źwierze kożde/ człowieká: álbo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábiie: Pan czyie źwierze ſzkode vczyniło/ wedle tego/ iáko kthorey rzeczy ſzácunk á zapłáthe vſtáwiono/ dosyć vczynić á zápłácić powinien: A to ieſli ono dobytcze álbo źwierze/ iáko ieſt Pies/ gdyby ſye o thym dowiedział/ co ſye ſtáło / weźmie w ſwoie moc: Ale ieſli go do ſyebie nieweźmie/ y owſzem wypedzi / niechowa go / niepásie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vſzkodzono / álbo komu ſye ſzkodá ſtálá/ma wziąć to bydle ieſli chce. Iure Municipali articu: 123. Et Speculo Saxonũ lib. ij, articulo 62. et articulo 40.

SZkode álbo obráze ieſli ktho weźmie / od źwierzećiá / kthore s przyrodzenia ſzkodliwe ieſt / iáko Niedźwieć/ Wilk: ieſli ie ktho chowa ná mieyſtcu tym poſpolitym/ kedy ludzie cho

dzą / á obráźi kogo : powinien then kto ie chowa płáćić. A ieſli ie chował ná mieſtcu oſobnym / iżby kto niemáiąc tám co czynić ſzedł tám á wziął obráże: Pan onego źwierzećiá / niepowinien tym obyczáiem płáćić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Sedziach y o ſpráwiedliwośći czynieniu.

Sedzia kożdy niema innák ſedźić / iedno wedle Práwá piſánego : y niemoże áni ma / innego Ortelu dźiáłáć / iedno wedle Práwá : á poki práwá Máydeburſkiego ſtawa / ma być im ſądzono. A gdźieby go iuż nieſtáło / s Práwá Ceſárſkiego máią bráć Artykuły / iáko ku ktoreyby rzeczy należáło / á wedle tego ſądźić. videlicet in

delicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges, vt de hoc Spec:Saxon:lib:i, in Prologo. Et Speculo Saxon:lib.iij,artic:30. Et Spec: Saxo: lib: ij,artic:36. Et lib.i,artic:18. Et lib.iij, articu:44. Et Iure Municipali articulo 44.

SKárżyć álbo Prawem czynić / troiácy ludźie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi sye opiekáią. Abowiem gdźieby o ich krzywdy nieczynili/ Tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie też własni/gdyby rodźicá ich ktorego zábito/powinni o to czynić: Bo by spráwiedliwie thym Dźiedzictwo ſtrácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o Cudzołoſtwo żony ſwey / á to przeto że mu tho ſromote nieſye: á o ſromote ſwą powinien kożdy mowić. Speculo Saxonum libro i, articulo 62.

SEdźia żadny ſwey rzeczy ſądźić nie może. Iure Municipali articulo 27.

SEdźia niegdy może ſądźić ty/ kthorzy nie ſą pod iego Iurisdycyą/iáko ſą Kupcy/ ktorzy y tu y owdźie kupiectwá ſpráwuią. Acżkolwiek pod onym prawem nie ſą/ gdy ie pozową/ odpowiedáć tám powinni. Spe:Sax:lib.i,arti:70.

Gdźie ſye

Gdzie sye kthora rzecz Prawem poczni, tam też ma koniec mieć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13.

Szacunek swoy kożda rzecz ma/ y tak kożda rzecz ma być płacona/ iako iest vstawiona: acz kto drożey szacuie na żałobie swey. Ale Sędzia ma y powinien tho moderować/ iuxta vergeldum Specu:Saxon:lib.i, artic: 68.

Sprawiedliwości niepowinni ani maią w Mieściech inaczey czynić Rayce/ albo vrzednicy Mieyscy/ iedno tym prawem/ w ktorym syedzą/ to iest Niemieckim: oprocz o Rany y o głowę/ o to Polskim Prawem ma być sądzono/ a zwłaszcza kiedy komu innemu sprawiedliwość czynią/ w takich rzeczach. Ale sami miedzy sobą/ kthorzy syedzą w iednym prawie/ o Rany/ thedy wthymże prawie/ y sądzić y odpowiedać sobie maią. Ale obcym Polskim prawem/ tak iako sye napisało/ sprawiedliwość czynić maią. A o złodzieystwo tedy tymże obyczaiem prawa/ w kthorym syedzą/ sami sobie maią odpowiedać/ y sądzić sye. Ale komu innemu tedy wedle obyczaiu ziemie/ tak iako tu iest vstawa w Podolu/ ma o złodzieystwo odpowiedać y sprawować sye

obwiniony/ wedle obyczáiá támtey ziemie/ ktory ſye tu z żadnym práwem niezgadza. A then Artykuł wedle zwyczáiu/ á práwá poſpolithego Polſkiego/ ma być chowan.

BOſcinne práwo ma być pretſze/ niżli tym co tám mieſzkáią / álbo przylegli ſą: y ma im być Spráwiedliwoſć vczyniona nadáley do trzećiego dniá. A zá goſćiá ma być rozumian/ kthory iednego dniá niemoże doiecháć do onego mieyſtcá/ gdzie ſpráwiedliwoſći ſzuka. Iure Municipali articulo 46.

BDy kto ná kogo żáluie/thám gdy mu ſye ſpráwi on/ álbo doſyć vczyni ná kogo żáłuie/ powinien mu też záſye odpowiedáć támże. A wſzákoż powinien mu ſye pierwey vſpráwiedliwić/oco go winuią: toż dopiero nań ma żáłowáć o ſwe krzywdy: á poki mu ſye nieuſpráwiedliwi / thedy ten niepowinien odpowiedáć / co pierwey żáłował. A ieſliby też wiele ich iednego winiło / tedy niepowinien im odpowiedáć/ áż ſye s pierwſzym ſądownie odpráwi: A wſzákoż ma iſtote vczynić / że ſye vſpráwiedliwi kożdemu. Speculo Saxonum libro iij,articulo 13. Et Articulo 12.

Sedzić áni ſkázowáć/ zá rázem ná pretce niema Sedzia / w rzeczach innych: oprocz o rzecz gwałtowną ſądzić powinien / kthora odwłoki niecierpi: álbo nieſye ná ſobie Gorące prawo. Speculo Saxonũ libro i, articulo 70.

Sedzia żadny niema ſedzić / wedle wiádomości ſwey: Ale iáko vſłyſzy / wedle żáłoby y odpowiedzi / thák wedle thego ſkázowáć/ y ſpráwowáć ſye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo 1.

NAkłády z zwyczáiu niebywáią inne ſkázowáne/ iedno ktorych kto Akty dowiedzie/ tám gdzie ſye práwuie. A wſzákoż ná toby miáło być baczenie / ktho muſi dáleko iezdzić/ á drugdy áż do Litwy zá Krolem : tákie nakłády niemogą być Akty dowiedzione : ále muſi być ná nie dowod inny / to ieſth przyſyegá. Abowiem kto wygra w práwie kthorey rzeczy/ Tedy then práwem zwyciężony ma nakłády płácić/ ten kto zyſzcze tego / o co ſye práwował. Speculo Saxonum libro ij, articulo 8.

GDy by kogo obwiniono / przed Sądem/ oblicznie / á onby od Sądu vciekł / álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy/ o co sye przed Sądem rzecz działá/ máią być Powodowi przysądzone. A gdzieby też ná niewinnego żáłowano/ Tedy z niewinnego może być winny s pięći przyczyn. Speculo Saxon: libro ij, articulo 45.

Sędzia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle prawá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi/niedawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma dosyć czásu rozmyśláć sye ná to o co żáłuie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwánemu/ áby sye rozmyślił á odpowiedział. Speculo Saxonū lib.ij, articulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczach y pozwánemu niedawáią dylácyey/ iáko gdy idzie o rzecz máłą/ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakłádu ich/miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie/ iż kogo pozową/ ma przeć álbo znáć. Gdzie też idzie o gwałtowne rzeczy/ o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jeśli theż kogo vbiią/ álbo o sfálszowánie listow/ przećiw thym co fálszuią/ álbo przećiw tym co ie piszą/ álbo co ie noszą/ álbo przećiw Swiádkom fálszywym: zárázem po żáłobie ma przeć álbo znáć. Wszákże w tych rze-

czach ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácye. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 3.

DRoge wolną / iedná Wieś drugiey ma dáć odewsi do wsi. A ktoby ſobie nową droge czynił / gdźie iey przed tym niebyło / Tedy może być oto práwem pociągnion. Speculo Saxon: lib. ij, articulo 27. et art: 47. A drogá ma mieć osm ſtop w ſzerzą. Speculo Saxonũ libro ij, articu: 59. Et Iure Municipali articulo 131.

CZI co ná Sądźie ſyedzą niemáią tákich rzeczy przypuſzczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz ſwą / ktorą w Práwie wiedźie / ſpuśćił / álbo przedał możnieyſzemu álbo przełożeńſzemu / dla vćiśnienia vboſzſzego / áby to vboſzſzemu co ſzkodźić miáło: y owſzem táki kthory ſpuſzcza / álbo przedáie: ſwą rzecz trácić ma. Speculo Saxonum libro i, articulo 48.

IEſliby komu łáiano / á on też záſye łáiał / á odmawiał: nie powinien tákich ſłow opráwowáć / gdyż odmawia á nie ſam poczathkiem / áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poććiwoſći kto mu łáie. Speculo Saxonũ libro ij, artic: 16. Et libro iij, articulo 45.

ACzby kto był niewinien / winnym ſtáć ſye może s tych przyczyn / że złodzieyſką rzecz v niego záſtano / wrocić mu ią każą á on niewroci. Specu: Saxonum lib.ij, articulo 36. Kto niedopuśći ſzukáć v ſyebie gdy s Sądu poſłą. Speculo Saxon: lib.ij, artic:22. et artic:13. Albo ktoby kogo złáiał / zeſromoćił / á ſkazano mu / áby mu tho opráwił / á onby niechciał / winien oſtawa. Speculo Saxon: lib.i, articulo 68. Gdy też odpowiedźieć niechce gdy nań żáłuią oco przed Sądem / iuż winien oſtawa. Speculo Saxon: lib. ij. articulo 45. et Specu: Saxo: lib. iij, articulo 39.

KAránie ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy otym perſonam ma być odwłoczono Niewieśćie brzemienney áż porodzi. Dźiećieciu / ktore ieſzcze ku látom nieprzyſzło / á Opiekálniká by niemiał : tedy odkłádáią do drugiego Sądu / áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieſli z ſzaleńſtwá tho vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, articulo 3. Et libro ij, articulo 55.

ZMnimánia trzech rzeczy niema nikth czynić : Naprzed że mnima á pewnie niewie / przyſyądz niema. Wtore / niema nikth ſądźić z

mnimánia:

mnimánia: Abowiem mogłby w tym omyłke á krzywde vczynić. Trzecie/ o mniemáney rzeczy niema być ták dźierżano iáko iuż o pewney wiádomey prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, articulo 8.

Sędziowie/ Przyśyężnicy trzeźwo máią śedźić y skazánia náydowáć. Specu:Saxo:libro iij, articulo 69. Et libro i, articulo 59.

Sędźia żadny áni środzey áni też lżey/ o wystepy niema śedźić/ iedno iáko w Práwie nápisano. Speculo Saxonum libro iij, articulo 86

DO Duchownego Sądu/ gdźieby Swiecki Swieckiego poćiągnął/ o rzeczy ktoreby sądowi Duchownemu nienależáły/ á o szkodeby tym przypráwił drugiego: Tedy gdyby go o to práwem poćiągniono: winámi ma być karan/ y szkode ma opráwić temu/ kogo poćiąga do Duchownego Sądu. Speculo Saxonum lib. iij, articulo 87. Et Iure Municip: articulo 28.

Sędźia gdy śyedźi ná Sądźie gáyonym: Tedy coby śye przed nim dźiáło/ może świádczyć/ y s przyśyężniki: á inedy/ thedy nieważy świádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano/

muſyałby przyſyądz. Speculo Saxonum libro iij, articulo 88. ./. ./. ./. ./.

A Cżkolwiek ieſt wiele rzeczy roznych/wſzákże iednák kſobie podobnych. A tháк iedno prawo z drugiego pochodzi: A przetho w ſkazániu rzeczy/ iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdżie ſą rzeczy kſobie podobne/Tedy też práwo podobne ieſt ktemu. Bo gdżie iedná rzecz ku ktorey podobna/ w tákich theż rzeczach iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum libro i, articulo 9. Et libro ij, articulo 12.

Sędzia to ieſt Burmiſtrz/ Woyt/ może być przeświádczon we dwu rzeczach / iżby ſpráwiedliwośći niechćiał vczynić / gdyby iey v niego żądano: A then co o to żáłuie/ miánuie świádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw tákiemu Sędziemu / ſámotrzeć ma dowod czynić. Albo gdżieby ſye Sędzia chćiał odwieść: tedy ſámotrzeć z rownymi świádki/ktorzy przećiwko iemu świádczyli/ma ſye odwieść/ á to w tych rzeczach / kthore o potoczne krzywdy / álbo ſpráwy miedzy ludźmi ſą. Ale gdżieby było około tey ſpráwy/ o ktoraby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/ gdźie ſpráwiedliwośći nieczyni: Powod ſámoſyodm/ma tego dowieść. vt de

hoc Iure Municipali articu: 17. Z łákomstwá/ z boiáźni/ zá dáry/ z nienawiśći/ niema sye bać bogátszego/ áby iemu dla stráchu/álbo komu kwoli/ miał swoy sąd niespráwiedliwie czynić / álbo sądźić z nienawiśći/iżby sye ná kogo gniewał/álbo z łáski iżby komu życzył niema sedźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Municipali articulo 18. ∴ ∴ ∴ ∴

Dekrety Sądowe s tych przyczyn mogą być skázone: iesli ie Sedźia czyni/ten ktoremu to nienależáło/to iest nie wswey Jurisdicyey : iesli sye niezgadza s pozwem / to iest o inne pozwano / á o inne skazał: iesli też táka Sentencya niema w sobie álbo zdánia w stráćie iedne strone/álbo wolnośći vczynienia: Jesli przes stron/ iżby strony niebyły/ álbo pozwánie przed tym niebyło: iesli też w Swieto Sentencya sye stánie/ álbo nie ná thym mieysteu/ gdźie zwykły bywáć: O czym w Cesárskim práwie. A zwłaszczá gdy Sedźia nie w swey Jurisdycyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 59.

W Innym práwie niepowinien nikt odpowiedáć iedno s tych przyczyn: Napirwey ácz w innym práwie syedźi/ ále tam imienie ma

gdzie go pociągniono: A ták dla oney máietności/ktora tám ma powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum lib. iij, articulo 25. Et Iure Municipali artic:28. et arti:66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki wystep vczynił/tám w onym prawie gdzie go pociągniono/thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzecie/gdzie kto kupczy álbo sye zádłuży/tám thez powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdzie kto záłuie w Prawie/ thám tez zásye vspráwiedliwić sye ma/ iáko o tym Speculo Saxonum lib. i, articulo 61. et lib. iij, artic:79. et lib:eodem, artic:26. Et lib. i, articu: 70. Et Iure Municipali artic:28. A iz Sedzia/z vrzedu swego/moze wszelákie spráwy sedzić. Jáko o tym Speculo Saxonum lib. i, articulo 59. Wszákze ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy kthoreby iego práwu á sądowi nienalezáły miesądził. Jesliby tez kto do iego sądu pociągnion był/o rzecz ktoraby iego Sądowi nienalezáłá/ iesliby sye niewyymował do swego práwá ále tám odpowiedał: iuz to nie Sedziego winá bedzie ále tego co sye niewyymował. Abowiem/ iuz skazánie bedzie powinien cierpieć: ktoreby nic niewazyło/by sye był w Sąd niewdawał/ á do swego sye práwá odzywał. Iure Municipali articu:28. Ale iednák tho sye wszytko zámyka w Artykule Specu:Saxon:lib. iij, artic:25.

Odpowie=

ODpowiedźieć ná żáłobę ieden drugiemu powinien Sądownie: oprocz tym ktorzy ſą ná ſławie á ná poććiwośći zmázáni/iáko ſą zło dźieie/zboyce/iáko o tym Speculo Saxon:lib.i,articulo 37. álbo ktorzy ſą wywołáni álbo wypowiedźieni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. álbo gdźieby ſye odkupili/gdźieby ie káráć s Práwá ſromotnie ſkazano. Speculo Saxonum lib.i, articulo 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/wczymby iuż byli ſkazáni/ Speculo Saxon:lib:i, articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono/w żadney rzeczy bronić ſye/á odchodźić przyſyęgą niemogą. Speculo Saxonum lib.i, articulo 39. Et lib. iij, articulo 16. Et Iure Municipali articulo 4. et articulo 22.

DLugu ieden ná drugim niema dochodźić w innym práwie/ ieſli obádwá ſą / á ſyedzą wiedney Jurisdycyey/to ieſt w iednym práwie: á zwłaſzczá gdyby Dłużnik był osiádły. A ieſliby kto poćiągnął do inney Jurisdicyey / niżli tám gdźie ſyedzą ći obádwá: á then obwiniony ćiągnąłby ſye do ſwego práwá: ieſli go nieodeſłą/ á ten poćiągnie ku práwu thego co mu w inney Jurisdicyey trudność á ſzkodę zádał / że go tám poćiągnął / gdźie go ćiągnąć niemiał/ y

dowiedźie tego liſtem od onego Sądu/do ktore-go go było pociągniono: tedy ten kthory go po-ciągnął do innego Práwá: powinien ſzkode á nakłády opráwić. Iure Municipali articulo 68.

W Práwie kogo winią/powinien w odpowiedzi ſwey álbo przeć álbo znáć: oprocz iżby kto powiedźiał áczby ſye nieprzał/ ále że iuż dawność temu wyſzłá/ oco go pozywa: álbo iżby ſye wyymował do ſwey Iurisdicyey á do ſwego Sedźiego. Speculo Saxon:lib.ij, articu:3.

O Appellácyach.

Appellácya thá idźie do ſześći niedźiel/ kiedy Pan ieſt w źiemi. Ale gdźieby Páná w źiemi niebyło/ do ktorego ſye Appellacya ćiągnie: Thedy do Osmnaśćie niedźiel/Appellácyą ſkládáią. A wſzákże thá ſześć niedźiel niemiáłáby ſye rozumieć/ iedno gdy Pan do źiemie przyiedźie. Speculo Sa-

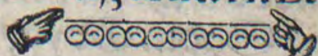
xonum

xonum libro ij, articulo 12. ⁂ ⁂

SEntencyą tho iest ſkazánie gdyby czyniono: Tedy then komu by ſye krzywdá widziáłá / nátychmiaſt ma przeciw temu mowić á do ſwego Páná wierzchniego áppellowáć. Abowiem kto milczy á niemowi oto / ten iuż przyzwala ná Dekret. Speculo Saxon: lib. ij, articu: 6. Et Iure Municip: articulo 14. et articulo 20.

APpelluie gdy ktho / á nieprzynieſye ná dálſzym dniu gdy iuż rok przypada ſkazánia / álbo rzeczy pomocney / álbo niedowiedzieli Legale impedimentum, tedy ſwą rzecz tráci / ten co áppellował. Speculo Saxonum lib. ij, articu: 6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

APpellácyą gdy kto vczyni / Tedy w tey rzeczy áni ſtroná áni Sąd niema dáley poſtępić / áż Appellácya przes Sedziego do kthorego Appellowano / bedzie odpráwioná. Iure Munic: articulo 14. et articulo 17. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 12. et articulo 13.

APpellowáć od Iednaczow nikth niemoże. Speculo Sax: lib. i, art: 55. et lib. ij, artic: 11. Et Iure Municip: articulo 11.

O Przekazkach / prze kthore sye ieden może wyiać / gdyby ku prawu niestánał: iáko tá ćinnicy zowa

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale impedimentum To sye Polskim Jezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á sprawiedliwa / prze ktora gdyby kogo záſthálá á záſzłá / iżby niemogł dosyć vczynić / Sadowemu skazániu : tedy sye tym wymowić może / żeby v Sadu być niemogł : Naprzod gdyby Więźniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktoraby przydź niemogł do Sadu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu/

żeby mu tego przed tym pokiby nieuszedł/niepowiedziano/albo go zapozwano: tedyby sye tym wymowić niemogł/gdzieby mu opowiedziano. Wyprawa woienna / albo thez wielkie wylanie wod/żeby przebyć niemogł: albo ktoby był w innych ziemiach na kupiectwie. A thak tym sye ieden wymowić może / że o szkode nieprzyydzie/ gdy iedno tego wedle prawa dowiedzie przysyega/co ma vczynić/ albo Poseł/ktory ty rzeczy opowieda/ albo on sam gdy sye wroći/ od kogo te rzecz opowiedaią: A na woley bedzie Powodowey/ to iest tego ktory żałuie / kogo bedzie chćiał przypuśćić ku przysyedze/ ieśli Posła/ kthory opowiedał przyczyne ktora s tych/ czyli samego onego czyia rzecz iest/gdy bedzie. A gdzieby tego przy syega niedowiodł/vpadnie w swey rzeczy. Także też Rekoymia że powinien odpowiedzieć / za kogo reczył. Ma thez opowiedzieć gdzieby ktora przekazka s tych była/gdyż wszytke obrone rekoymia ma mieć/ktoraby przysłuszała temu za kogo reczył/a ktoraby słusznie sprawa być miała. Speculo Saxon:lib.ij,articu:7. Et Iure Muni: artic:47.

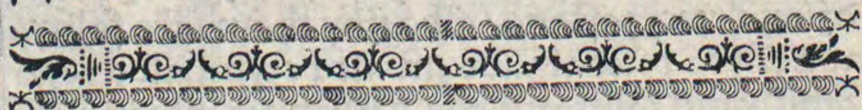

O Iármárkach.

NA Iármárkach wiele ſye tego przygadza/ że poddáne z innego Práwá ſądzą/ o kożdą rzecz / o ktorąkolwiek kto żáluie/ ku krzywdźie nie thylko onym ktore ſądzą á niegdy vćiſkáią: Ale też y ku krzywdźie tym pod ktorych wierzchnośćią ſą: y przezwáli tho Iármárcznym Práwem / ći co krzywde czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miáſtam Iármárki dawáią / nieopiſuią tego / áby co czynić mieli s krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburſkim Práwie nápiſano/ w ktorych rzeczach w innym práwie / niżli w tym w ktorym ſyedzi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wſzákoż iż zwyczay/ też zá práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwſze/ y ma być chowan tu v nas w Polſzce/ że niemáią być inne rzeczy ſądzone/ iedno gdyby kto obiecał/álbo ſye viſcił/ tám ná tym mieyſtcu gdźie Iármárk/ iżby álbo dług płáćić/álbo kupią poſtáwić miał/ á nieuczynił temu doſyć. Tákże też Rekoymia gdyby reczył zá kogo/ thedy tákże też może być ſnim czyniono / iáko y z Iſtcem/ ál-

bo o iákieżkolwiek długi álbo wyſtepy / gdyby nieoſyádły był / á támby go przyſcigniono : tám ſye viſćić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w przedawániu / w kupowániu / ktoreby tám ná Iármárku czynili gdyby iáka roznicá przyſzłá / tám ſye o to máia roſpráwić : gdyby theż v kogo kradźiona rzecz záſtano / álbo iżby thám iáko fáłſzywa kupia przedał / álbo gwałt vczynił : álbo kogo zábił / ránił támże : Tedy s ſtrony wyſtepu może tám być ſadzon. Ale o inne wſzytki rzeczy niemoga ſadźić chociá ná Iármárku / wedle ſtárádawnego zwyczáiu ktory ieſt zá práwo. Bo iuż by w onym práwie w ktorym ſyedza ſpráwiedliwośći ſzukáć niepotrzebá / gdyby ſye mieli ſadźić ná Iármárkach o wſzytko / coby był y zły przykład y wielki vćiſk ludźiom. A też in Iure Municip:artic:28, in Gloſſa. tám wyrázono / w ktorych rzeczach kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá / pánom tym czyiby poddáni byli: Y nietrzebá by iuż tym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć / tám gdźie mieſzkánie máia / gdyż to Regula Iuris, Quod Actor ſequitur forum rei. Iużby ſye tym gwałćiłá Iurisdicya tych ktorzy imienia máia cũ omni Iure et dominio. Bo ktoby mogł o kożda rzecz gdźieżbykolwiek záſtał / thego / od kogoby ſye krzywde mienił mieć ſpráwiedliwośći ná nim dochodźić /

iużby nietrzebá / ſpráwiedliwoſći ſzukáć w oney Iurisdicyey gdźie poddány ſyedźi. A thák et ex Iure,et ex conſuetudine, kożdy tám powinien/ in illa Iurisditione ſpráwiedliwoſći ſzukáć / gdźie kto oſyadł / præterꝗ in iſtis caſibus, iáko ſye nápiſálo. ∴ ∴ ∴

O Wielkierzu.

Plebiſcitum/ Wielkierz/ kthory ſobie Miáſtá czynią / ná thy ſye ſćiągą / kthorzy nań przyzwaláią / álbo ktorzy ij ſobie ſtáwią zá Práwo. A gdy ſye vkáże że ták przed tym ſądzono / álbo y wierzchni Pan potwierdźi / thedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią/ á co pod tym práwem ſyedzą. Bo by to miáło ſye ſćiągáć ná inne / iużby to był nie Wielkierz ále práwo : á oſoby ktore nie repreſentuią publicam perſonam, tedy práwá ſtáwić nie mogą. Speculo Saxonū lib.ij, articulo 47. Et Iure Municip:articu:1.et arti:22.et arti:14.et articu:44.

O przywileiach/ chyrográphiech/ y o rece własney.

Gdyby kto Listh ná syę dał/ á dowodzonoby nań iego listem/ á onby syę pieczęći swey przał: tedy gdy sámotrzeć przysyęże/ że to nie iego pieczęć iest áni byłá/ tedy wolen będźie. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

PRzywileie thym bywáią trácone: Náprzod/ iesliby skrobány był/álbo znácznie co przypisano: álbo iżby vkázował/ do innego pierwszego Przywileiá/ á tegoby pierwszego nie było: iesliby też przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/á czás ten iuż minął. Gdźieby też dano náprzećiwko práwu czyiemu/ ktoryby pierwey práwo miał. Iesliby go thez kto nieużywał/ álbo ináczey go

vżywał niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum lib.i,articulo 49. A ták listy gdy ie do Sądu przynoszą pilnie máią być ogledowány. vt de hoc Speculo Saxonum lib.ij,articulo 42.

O Sługach.

SŁugá ktho̧ryby rzeczy Páná swego przedał/ przegrał/ álbo záſtáwił: Pan thego práwem v kogo rzeczy ſą dochodźić y doydź може: Wſzákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn / ktory zá ſługe ma być rozumian/ w tháкiey mierze co vczynili/thedy pan powinien dźierżeć: Pierwſza rzecz / kiedyby kupiectwo ſpráwowáć poruczono / á zwłaſzczá gdźieby im Pan pieczeći zwierzył/áby iego imieniem ſpráwowáli: co Sługá wtym vczyni / powinien pan dźierżeć. Druga/ gdźieby ty domy/iáko kárczmy/s kąd pożytki idą ſpráwowáć im polećił: ieſliby co ſługá w tákich

rzeczach vczynił/ przedawáiąc/ álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby oná rzecz należáłá/ á ćiągnełá ſye ktemu/ co mu poruczono : tedy to pan powinien dżierżeć. Albo gdżieby też Syn álbo Slugá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dług był zápłácon/ álbo ſługam/ iżby ich myto záplácono/ álbo ie też ſtráwą opátrowano: álbo gdżie by iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono / tedy pan powinien to dżierżeć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

SLugá gdy bes przyczyny od Páná ſwego odeydżie / álbo vciecze : powinien tyle pánu záplácić/ zá co go Pan ſmowił. A ieſli co przed tym wżiął ná myto / thedy powinien wedwoy naſob to záplácić. Speculo Saxonum lib: ij, articu: 32. Et Iure Municipali articulo 80.

SLugá wolny/ gdżieby o zapłáte páná ſwego poćiągał: ma thego przyſyegą dowieść. Ale ieſliby Pan ćiągnął ſye do thego á dowieść chćiał że mu záplácił / Thedy bliſzſzy bedżie dowieść nizli ſługá. Speculo Saxonum lib. i, articu: 22. Et Iure Municip: articulo 78.

SLugá viednány od ſwego Páná niemoże

odidź przed czáſem/poki niedoſłuży:oprocz dwoiey przyczyny/álbo żeby ſye ożenił/gdyż Małżenſtwá Swietego niema nikt przekáżáć. Druga/ gdyby ná ſługe przypádłá Opieká kthorych dzieći/ktorymiby ſye opiekáć muſyał: Abowiem pánu niebedźie thák wielka ſzkodá/ choćia ſługá odeydźie /iákaby byłá dzieciam/ gdyby bedąc ich opiekálnikiem/ niedozrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuſzcza/ zá tho nic niepokupuie. Speculo Saxonum libro ij, articulo 33.

PAn żadny niepowinien o wine ſługi ſwego odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoią wolą twoią pomocą ſye tho ſtáło/ Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Iure Municipali articulo 80.

ZA ſługe Pan niepowinien wiecey zápłáćić/ gdyby przyſzło ná iáką opráwe tylko ile iego mytá v niego oſtawa: oprocz żeby s Páńſkiego roſkazánia co vczynił/álbo żeby s Páńſkim wiedzenim to vczynił. Iure Municip:articulo 80. Et Speculo Saxonũ libro ij, articulo 32. Et libro iij, articulo 6.

SŁugá gdy vmrze/tedy Pan powinien zápłáćić myto iego bliſzſzym/ to co ſługá záſłużył/ á

ſłużył/ á co ſłudze miał dáć/ á co záſłużył do czáſu śmierći ſwey. Tákże też kiedy Pan vmrze/ tedy Potomkowie iego powinni ſługam ſłużbe płáćić: A gdźieby Potomkowie nieználi ſye ktemu / á zápłáćić niechćieli: tedy przećiw Potomkom bliſzſzy iuż ſługá dowieść / ná ſłużbe ſwoie. Iure Municipali articulo 80.

SŁugá rzeczy Páńſkich przegráć niemoże: Bo gracz ieſt iáko Zboycá: bo by mogł inák mieć tego pieniądze s ktorym gra / iżby ie mogł wydrzeć álbo vkráść / tedyby niegrał : Ale iż tego niemoże vczynić / igrą thego doſtáć chce. V kogo też fáłſzywe koſtki náydą/ma być karan iáko złodźiey. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

O Prokuratorach.

PRokuratorá powinien Sedźia dáć / ktoby go niemiał ktho oń prosi. Speculo Saxonum lib. i, articulo 60. Et Iure Municip: articulo 16.

PRokuratormi niemogą być / A zwłaszczá w Swieckich rzeczach / ludźie niespełnego rozumu / lath rostropnych ieszcze niemáiący: Kácerz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiástá. Iure Municip: articulo 16. Et Speculo Saxon: lib. ij, articulo 63. Et Iure Municip: articulo 42.

PRokurator gdy by go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mowił: wymowić sye s tego niemoże. A gdźieby sye wymawiał / bes słusznych przyczyn: tedy go Sedźia słucháć potym niewinien / y może mu zákázáć v swego sądu mowić. A ty przyczyny są s ktorych sye słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu / przećiw powinnym á krewnym przyaćielom: przećiw innym powinien mowić / gdy mu Sedźia kaze: álbo gdyby

miał záśzćie á nieprzyaźni s tym / od kogoby mowić miał / tym sye też słusznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, articu:60. Et Iure Municipali articulo 42.

PRokurator/kthoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyślnie á dobrowolnie ku szkodzie tego czyieby rzecz spráwował / dał ná sobie zyskáć: álbo też wiedząc iuż położenie rzeczy/y obrony strony tey / czyiey sye rzeczy spráwowáć podiął / żeby do strony przećiwney przystał / y spráwował álbo bronił rzeczy onego / przećiw ktoremu być miał / ku szkodzie pierwszego/ktorego rzeczy spráwowáć sye był podiął : zá to táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá tho być ma. Speculo Saxonum lib:i, articulo 60.

Then Artykuł ácz w Máydeburſkim Práwie nie nápiſány ieſt / áni kniemu należy : Ale iż poſtáwion w Polſkim Práwie s ſłuſznych przyczyn / w roznicy ktora by ſye mogłá niegdy przydáć / iákoż y przydawa / miedzy Szláchthą á Mieſzczány / około Gwałtow / á imowánia Szláchty / w Mieściech: tedy áby ſwowolni álbo opili / ſwowoleńſtw á gwałtow nieczynili w Mieściech / á thym śmieley / gdźieby żadnego karánia oto niebyło. Mieſzczánie też áby ledá zá przyczyną á vkwápliwośćią ná gárdłá Szláchecżkie ſye nieuſpieſzáli : ponieważ też tho bywáło / iż w nocy ludźie pijáni / ſądźili y karáli ná gárdle Sláchte : Tedy áby ná obiedwie ſtronie było powćiągnienie: Szláchtá áby gwałtow nieczyniłá / á Mieſzczánie też áby ſye ná gárdłá ich nieſkwapiáli : tedy ty Artykuły w Polſkim Práwie ſą nápiſáne / kthore ſye tu Polſkim iezykiem nápiſáły. Ale iż w máłych Miáſteczkach / od ſwowolnych ludźi / wielkie ſye gwałty dźieią / nie tylko ku krzywdźie tym / ktorymſye gwałt dźieie / ále też y Pánom á Szláchćie w ktorych Miáſteczkach ich poddánym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludźie co nie umieią / áni otym Práwie wiedzą / boiącſye kará-

nia / bronić

nia/ bronić ſye nieśmieią. Tedy áby wiedzieli zá iákim gwałtem/ możonoby Szláchtę imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano / iżby ſye nie potrzebnie ninákogo nieſkwapiáli/ ále też gdzieby im do tego przyczynę dano / áby Gwałtowniká ieli: tylko áby ſye we wſzytkim wedle Státutu záchowáli : Bo ktho co wedle práwá czyni/tedy oto w pokuty niewpada/ áni otho karánia záſłuży.

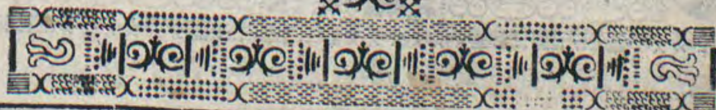
Státut około gwałtow w Thorуniu vczуniony Roku 1520.

Iż była powsthálá roznosć wielka / á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty / o to / iż Szláchte ná gwałcie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąśmy w Prusyech zábáwieni / dla wiecznego zrządzenia vstáwićieśmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych / zá rádą Rad nászych / y wszythkich Postow ziemskich vstáwiamy / iż gdyby kthory Szláchćic w Mieśćie nászym / álbo w Miásteczkach Duchownych y Swieckich / poddánych Krolestwá nászego / ná gwałćie przes Vrząd mieyski byłby iet / Thedy tháki Szláchćic ná gwałćie poimány / ma być dźierżan ná Ratuszu / Miástá álbo Miásteczká gdźie go poimáią. A wszákoż vrząd Mieyski nie=

ma go sądźić

ma go Sądzic áni karác/ ález zá obwieſzczenim á zá ządánim ich Stároſtá álbo podſtároſci / w ktorego Stároſtwie álbo vrzedzie Miáſto álbo Miáſteczko lezy/przy tym Sądzie ktory oſądzą/ przeciw temu gwaltownikowi bedzie. A gdzie Stároſtá/ álbo Podſtároſci náſz ná iedne ſkazni z vrzedem ſye zgodzą: Tedy ten Szláchcic wedle ſkazánia Stároſciego álbo Podſtároſciego y vrzedu Mieyſkiego ma byc karan. A ieſliby Stároſtá náſz álbo Podſtároſci niemogl ſye zgodzic z vrzedem Mieyſkim: thedy ten Szlachcic w poććiwym wiezieniu ma byc dzierzan/ ták dlugo / áz od Máieſtatu náſzego Krolewſkiego / náuke Stároſtá y vrząd Mieyſki bedzie miál / iáko thákiego poimánego ſkázác á ſkárác máią: á w tym czáſye dawnoſc niepoydzie / áni ſye ią ten Wiezien bedzie mogl bronic. A ieſliby w ktorym Miáſteczku álbo w Mieſcie/ przeciw tey vchwale wyſtąpil / á niezáchowal ſye: Tedy przes Stároſte náſzego pod ktorego Iurisdicyą / á w powiecie to Miáſto álbo Miáſteczkoby bylo / Burmiſtrz ná ten czás bedący z iednym Ráycą máią byc poimáni/y máią byc ſcieci.

Drugi Státut ktemu tez/ wszákże nieco odmieniony. An: D. 1527.

LO sye gwałtow w Miesciech álbo w Miásthecżkach Krolestwá nászego dotycże: ieśliżeby ktory Szláchćic gwałt vczynił / w Mieście álbo w Miásteczku / iżby kthorego człowieká vbił/ álbo krzywde gwałtem komu vczynił/ Jąć go Mieyski vrząd może: Ale go áni sądźić/áni ná karánie skázowáć tákiego / iedno przy obliczności vrzedu Grockiego niemáią. .:.

Státuth Królá Zygmuntá Augustá.

W Státucie Toruńskim Roku 1538 opisano iest dostátecznie/ iáko sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty / kthory wewszem dzierżan być ma / ktory Státut vczynion Roku 1550.

A Iżby omyłká niebyłá / iákiby gwałt miał być o kthoryby Szláchcic / gdyby był poimán/ ná gárdle mogł być karan: Tedy / gdyby ná Rynku/ná podsyeniu/álbo wdomiech Mieyskie ludzi onego Miastá bił/ludzi rabał/ ná dom sye ná kogo dobywał/ álbo thez komory odbijał/ álbo białym głowam gwałth czynił / álbo ludzi rozbijał z ich máiethnośći / mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby ktho kogo łupić miał / Ale o to karzą/á owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespiecznie

poiman/iáko Gwałtownik/y może być przeciw iemu postepowano/iáko tho w Státucie stoi. Ale gdzieby kto gospoda stał/żeby tám ktho do niego przyszedł/álbo żeby s kim grał/álbo w kárczmie pił/iżby kogo ránił/Mieszczánina onego Miástá/tym gwałtu nieuczyni/y ná gárdle o to karánia niezásłuży. Bo to iuż zá gwałt niemoże być poczytano/ále zá zwáde.

JEst też to poniekąd niemáły gwałt/ktory ma być rozumian/nie zá iedney osoby krzywde ále zá wszytkiego Miástá/á zá krzywde pospolitą ich/ iż drábiny kthore ku gászeniu ogniá nágotuią posyeką/porąbią naczynie w kthorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ogniá/tákże/á snadźby tho mogł ktho vmyslnie czynić pod bárwą piiánstwá/áby niebyło czym gásić: á ták gdzieby to notorium było/Tedy áczby go poimano/Stárostá ma rozeznáć/iesliby o tho gárdło zásłużył/gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedziono. Acz tego w wielkich Mieściech ná vlicách nie stáwiáią/ále w tych mnieyszych Miásteczkach pospolicie. A gdzieby tego iákim karánim nieogrodzono/tedy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáćby sye miáły.

Poniewáż

Ponieważ ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/dla dobrego rządu/iáko też dla spráwiedliwośći. Tedy gdyż wielesye tego przygadza/iż prze nierząd prze niedbáłość/prze zły sposob/ Miástá/ Miásteczká częstokroć pogorywáią/ á zwłaszczá tu v nas w Polszce / iż niemász żadney spráwy około tego/ s kąd wiele ludzi ku nędzy przychodzi/ Miástá wobec vbożeią. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey potrzebá/á niemáła/áby y ná tym lepsza spráwá byłá/tedy wielka tego potrzebá/áby w Mieściech w Miásteczkach był ten sposob vczynion/ á iżby to iuż obecnie/zá iedne vchwałe á vstáwe mocnie dzierżano/ áby gdy Ogień przyydzie/ kożdy wiedział co czynić ma / á iáko sye spráwowáć/áby zá lepszym rządem/ ták często tá szkodá nieprzychadzáłá/iáko przychadza/á Boże day nigdy. A ták sye tu sposob pisze/ktory ieslisye będzie ták záchowywał/tedy zá łáską Bożą/zá dobrym rządem á sposobem/ áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo zá przyczyną złego człowieká/ tedy broniąc sye temu / máłą szkodę ludzie wezmą : gdyż to iest stáre á prawdziwe przysłowie/ iż strzeżonego pan Bog strzeże : á ku wszythkim

rzeczam dał pan Bog rozum/ dał media/ iáko w kożdey rzeczy postepowáć/ á czynić człowiek ma ku dobremu swemu / y powinien sye kożdy nieprzyacielowi swemu bronić : tákże thez y Ogniowi/ ktory ták wiele szkody czyni/ iáko ieden wielki nieprzyaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy mogą być ktore sye thu nápisáły / iedno w wielkich Miesciech: A wszákoż wedle możnośći á dostátku / wszedy sye máią bronić spilnośćią.

NAprzod áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/ á owszem w Nocy / s kąd może widźieć po wszytkim Mieśćie/ áby gdyby sye ogien vkazał/áby Stroż oznaymił/gdzieby gorzáło : y máią mieć tám gdzie straż syedzi / kilko Proporczykow / áby wednie / kedyby gorzáło / áby tám proporzec wystyrczył. A iesli wnocy/tedy Lámpy / iáko zową po Polsku Kágánice ma wywiesić / áby ludźie ták wednie iáko wnocy / onym sye znákiem spráwowáli / kedy gore / á ku gászeniu ogniá bieżeli.

MIásto/ álbo Miásthecżko ma być rospisano / wedle wielkośći / iesli wietsze thedy ná wiecey czesći : kożdey czesći dáć superintendentá / kthory kożdy ná ten vrząd ma przysyądz wiáre y pilnosć : y ma mieć wszythki ná Regestrze / kthore pod swym poruczenstwem bedźie

miał. A gdźieby ſye potym dowiedźiał / iżby kto z iego poruczenſtwá/ná ten czás gdyby gorzáło/ ku ogniu niebieżał / ma ij vrzedowi Mieyſkiemu defferowáć. A ieſli ſye ſłuſznym swiádectwem táki niewywiedźie / iż był v ogniá/ gáśił/ ták iáko należáło/gárdło iego ná łáſce być ma. A wſzákoż gdźieby przy żywoćie oſtáwion/ma być iednák winámi karan. Máią też roſkázáć s ktorey częśći Miáſtá / s czym kto bieżeć ma / iedni z wodą s siekierámi/z oſekámi dla odźieránia domow/áby dodawáli tym co gáſzą á bronią.

Item/ w kożdym domu máią być potrzeby/ku gáſzeniu ogniá/wody w ſtągwiach/ná ſtrychu/ wiádrá / oſeki/ drábiny / áby to było pogotowiu wſzedy.

¶ Tákże też ná Ratuſzu / máią tákie wſzythki rzeczy mieć pogothowiu / iż gdźieby Krol iego Miłość był/Dworzánie/Służebnicy ich/Szláchtá / Duchowieńſtwo ku gáſzeniu ogniá / iżby bieżeli á gáśićby chćieli : poniewaz ći żadnych przypraw/do ogniáby niemieli/áby z Ratuſzá po trzebámi ku ogniu kożdego tákiego opatrzono.

¶ Item/ Ćieśle powinni bieżeć wſzytcy z Linámi y s przyprawámi / kthoreby ktemu potrzebne mieli. .:. .:. .:. .:.

¶ Item/Láźiebnicy/towárzyſze ich/ze wſzyt-

kich Łázien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á iżby dodawáli wody tym co gászą / áby iedni ná gorze domy obijáli/ á drudzy z dołu / áby im dodawáli wody/y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

¶ Item/ Kto beczke wody napierwey przywiezie ná plác thám gdzie gore / máią mu dáć Trzydzieśći groszy: kto drugą przywiezie/pietnaśćie groszy : kto trzecią/orth. A potym kożdą beczke po trzy grosze / ile ich przywiozą/ áby thym chutliwiey wode wieziono.

¶ Item/ z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ ludzi ku bronieniu ogniá áby przywodzili / co może być z nawietszą pilnośćią.

Kwáternicy ktorzyby też swego vrzedu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał tego ná co vstáwion/ áby był karan.

¶ Item/ Gdzieby gorzáło / ktoby domu swego niechćiał otworzyć / á ludzi puśćić dla gászenia/ ná gárdle ten ma być karan.

¶ Item/ Ktoryby swego porucznika tho iest Kwátermistrzá nieposłuchał / álbo sye nan syegnął/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/ w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/ á zwłaszczá stáry kthoryby gásić niemogł/ z osobą álbo zedwiemá/ rzeczy co są wdomu poprzątał/ álbo wynosił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli / á

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku / wiele ich w domu ku poprzątániu rzeczy ma o=stáć/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/ Máią też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszythkich ludzi Regestr w Mieście / áby wie=dzieli co ich máią zbroynych obráć/ á ostáwiáć ná plácoch tám gdzieby tego trzebá / dla tey po=trzeby/iáko sye niżey nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi / ktorzy dla korzyści/ ogien niegdy zákłádáią/á wten czás pod tą bár=wą iákoby rzeczy wynosili/ tedy krádną/ y tym co noszą wydzieráią. A gdy będą wiedzieć dobry rząd á sposob/iż będą rozumieć/iż tymobyczáiem korzyści mieć niebedą mogli/ y owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/tedy sye rychley od zło czyństwá powściągną/gdy niebedą mieć korzyści prze ktorąby ogien zákłádáć mieli. Bo zá tháko=wym łupiestwem/Miástá y miásteczká vbożeią thák wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgorze/ostátek mu rostrádną/tedy iuż tym o byczáiem ku vbostwu przyidzie.A gdzieby wżdy rzeczy zostáły/chociaby dom zgorzał/tedyby łác=nieysye zámoc mogł / gdyby wżdy przy czym zo=stał.

¶ A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski (stał. pewny poczet ludzi zbroynych / kthorzyby czásu ogniá/bądź w Vlicach/ bądź w Rynku gdzieby gorzáło/ A gdzieby thego potrzebá vkazáłá/ áby

tám ſtali/ktoby rzeczy wynosił/ áby im v ſyebie kłáść to roſkazáli: ktoryby niechciał/ álbo żeby vćiekał/ áby go poimáli á do więzienia/ áby ij poſłáli/ A zwłaſzczá nieznáiome: oprocz tych ktoreby ználi / álbo iżby ſwe rzeczy nośili / żeby w podezrzeniu niebyli. A gdzieby theż náleziono potym v kogo choćiaby theż v obcego / coby w ten czás zgineło/gdy gorzáło/ieſli pod támtą Jurisdicyą bedzie v kogo tá rzecz záſtaná/pod támtąż Jurisdicyą v kthorego táka rzecz záſtaná / máią nań ſpráwiedliwośći żedáć/iáko ná złodzieiá.

¶ Aczby też y gdzie indzie tákie rzeczy záſtáno/ tedy żedáć ſpráwiedliwośći/ iáko o złodzieyſtwo/oco ſye kożdy bedzie powinien ſpráwowáć iáko o krádzione rzeczy. A gdzie ſye ſłuſznie niewywiedzie/ áby był ná gárdle karan.

¶ Item/ co nieſłużą iáko ie zową po Polſku Hultáie/ Zebracy : Bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludzi zákrywa/ co z inąd przychodzą / á choćia też tám mieſzkáią/nieſłużą/ nierobią/ żadnego obchodu niemáią / y gdy niema nic że iuż wſzytko przełotruie/tedy táki rad zápali/ áby ſye zdobył. A przeto thákie gdyby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicach / áby Goſpodarz kożdego tákiego / Burmiſtrzowi y Rádzie opowiedział: A gdzieby nieopowiedział/á vrząd ſye potym thego dowiedział / ma być oto ſrodze ká-

ran. A vrząd ſye ma pilnie dowiádowáć / s kąd ieſt/czym ſye obchodzi: Bo z obchodu á z życia iego łácno poznáć robotniká/ rzemieſlniká/ ſługe: łácno ſye thež dowiedzieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynią/ ieno piją/ gráią/ rychley źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludzie vrzednikom baczenie mieć/ á tákiey inquiſicyey nie zániedbáwáć/ á niezániechawáć. A gdźie vrząd nieczyni tákich rzeczy/ktore ná ich vrząd należą/ á ku dobremu ſą / iuž winni ſą tego wſzythkiego złego/co ſye dzieie/ gdy niedbáłośćią á nieopatrznośćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item/ Kthory Mieſzczánin Sługe Mężczyzne álbo biała głowe przyymuie/ kthoregoby przed thym niebył swiádom / ma ſye dowiádowáć s kąd ieſt / gdzie ſłużył : tákže thež komornikow/hultáiow/ áby ſye przypátrowáli/ czymſye obchodzą / co kożdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedzieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządzi. Abowiem w Mieśćiech záwártych/ ten ktory chce źle vczynić / kthory swiádom rychley y smieley ogień záłoży / álbo z naymu álbo prze ſwą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſáło: y trudniey ſye domowego vſtrzedz/gdyż obcy á nieswiádomy/nie ták tego łácno dowiedzie/áni ſye też tego ták smiele waży/ iáko domowy ktoremu to łatwie przyydźie ták wednie iáko wno-

cy/ vpátrzywszy czás / nieboiąc sye żadnego po=
deźrzenia ogień záłożyć.

¶ A gdy będą Gospodarze ten porządek wdo
miech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla
syebie będą ostrożnieyszy y w Domiech opátrz=
nieyszy/y rychley powiedzą/gdźieby iákiego czło=
wieká podeźrzánego w domu baczyli.

¶ A iż nie tylko w then czás gdy iuż gore / ále
przed tym máią sye ogniá strzedz / áby prze złe o=
pátrzenie przes ogień ku szkodźie nieprzyszli: má=
ią być ná to obráne osoby / áby ná kożde Suche
dni kominy oględowáli/á tego nieomieszkawáli/
iżby kominy przed ogniem były dobrze obwáro=
wáne: A v kogoby náleźli kominy źle opátrzone/
álbo sádź pełne / Tedy máią go vrzędowi deffe=
rowáć/áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy są ku wielkiemu pożyt
ku ták też gdźie co nieobácznie / á nierozmyslnie
sye postánowi / tedy to wiecey ku szkodźie á niżli
ku pożytku. Gdźie theż to iest iedna vchwała/tu
ná wiele mieystcach w Polszce/iż gdźie sye w ko=
minie zápali/tedy day kopę ná Ratusz winy/y do
świádczona rzecz iest/że wiele rázow tym wielka
szkodá od ogniá w Mieściech sye stawáłá/dla te=
go/iż ten v kogo sye zápaliło/á zwłaszczá wnocy/
boiąc sye płácenia winy vstáwioney/ tedy chcąc
sam zágásić/ y bronił áby nikt niezáwołał/ iż sye

zápaliło:

zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdźieby było wczás ludźi ostrzeżono / thedyby byli vgásić mogli. A przeto nie wten czás tákich win vstáwiáć álbo bráć máią kiedy wietsza szkodá á nizli pożytek s tego bedźie: Ale ná ten czás kàráć máią/gdy kogo defferuią/iż złą opátrznośc w domu swym około ogniá ma / álbo iżby tego nieuczynił iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili á wiedźieli o tych wszytkich rzeczach / czego sye máią strzedz/ á iáko ogniá máią bronić : thedy to máią wobec wszythkim ludźiem opowiedźieć / áby sye żadny niewiádomośćią niewymawiał: y niebyłoby źle w Mieyskie ksyegi to kázáć zápisáć/ áby to było/ zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wszytki czásy trzebá.

☞ A gdźie bedźie ten rząd/ á sposob / ponieważ pan Bog gotow ku wszytkiemu/gdy sye ludźie o co dobrego przyczyniáią/raczy záwsze strzedz/bronić / á pomágáć / iż tákie szkody w Koronie / ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie bedą : y bedźie pan Bog obroną wtym / Co wszytko niechay bedźie Pánu Bogu ku ććí ku chwale ná wieczne czásy.

Amen.

Drukował Lázarz Andrysowic w Krákowie.

Roku Bożego M. D. L ix.

